

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

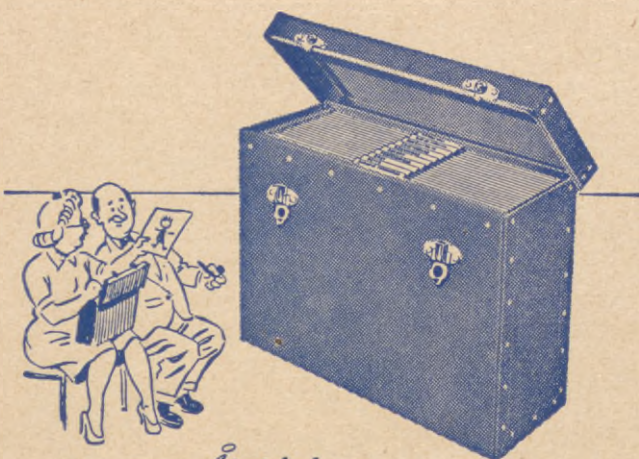

N:r 3

Mars

1953.

Pris 75 öre

Åtvidabergs hemarkiv

är ett fynd för den som har viktiga papper att hålla reda på: försäkringsbrev, deklARATIONER, betyg, recept och mycket annat — samt naturligtvis föreningshandlingar. Och så är det så lätt att bära med sig, när man har alla handlingarna samlade i en nätt, låsbar väska.

*

SÄLJES AV ÅTVIDABERGS FÖRSÄLJNINGSKONTOR
SAMT GENOM BOK- OCH PAPPERSHANDLARE

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgatan 9, Box 251

Telefon 144 99

GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodslegeringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT.

Mattpiskställ och cykelstall bör finnas vid varje fastighet. Efterhör våra låga priser.

**Gånghesters
Mekaniska**

GÅNGHESTER
Tel. Borås 491 95

Järn och metaller

till lägsta dagspriser
från väl sorterat lager
och från in- och
utländska verk

AXEL H. ÅGREN ^A/_B

GÖTEBORG • TELEFON VÄXEL 17 20 60

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgiro nr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:
Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgiro nr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

90 mm spaltbredd 90 öre mm.
60 mm spaltbredd 65 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

Utkommer varje månad

NYA SIGNALER FRÅN RIKSDAGSHUSET

Vi ha med stor möda gått på upptäcktsfärd i det sakligt torra och siffermässigt knastriga verk, som kallas årets statsverksproposition. Om vi tillåta oss att något anspråksfullt kalla oss själva socialpolitiker av modern läggning så ger upptäcktsfärden onekligen uppmuntran- de poänger. Mycket av vad vi ständigt sökt göra klart för vår läsekrets — att av sjukdom och andra handicap för vår läsehinderade människor kan frigöras till nyttigt och produktivt arbete om man planerar på förnuftigt sätt — tycks i betydande utsträckning ha accepterats. I det sistnämnda avseendet är årets statsverksproposition i tillämpliga delar inte bara en torr och saklig utan också levande lektyr. Man kan lugnt påstå att mycket av den tveksamhet ifråga om arbetsvårdens utbyggnad man mött i olika sammanhang är bortblåst av vissa formuleringar att döma. Man fäster sig därvid främst vid socialministerns eget uttalande under rubriken "Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet". Socialministern betonar med realistisk syn på tidsläget att behovet av omskolning och utbildning av arbetskraft framstår med större skärpa. Åtstramningen på arbetsmarknaden aktualiserar utbildningen. Eller för att citera hans egna ord: "Även i ett sådant läge kan emellertid brist på yrkeskunnig arbetskraft föreligga inom en del områden. Det är enligt min mening under sådana förhållanden av vikt att intensifiera verksamheten för att bereda partiellt arbetsföra den yrkeskunskap, som fordras för arbetsplacering. Detta är en av de arbetslöshetsbekämpande åtgärder som f. n. är mest aktuella." I vidare tolkning betyder detta att det mera långsiktiga perspektivet — att ge de partiellt arbetsföra en mera kvalificerad och bättre planerad yrkesutbildning — är tyngdpunkten i socialministerns deklaration. Man noterar med glädje att intresset för att tillvarata de

partiellt arbetsföras arbetskraft trängt djupare. Att inte tillfälliga konjunkturförhållanden och ytligt känslotänkande i så hög grad dikterar åtgärderna. Under en högkonjunktur med skriande brist på arbetskraft kan det vara relativt lätt att plocka in några partiellt arbetsföra här och där utan mera kvalificerad utbildning, men hur går det sedan när det stramar åt på arbetsmarknaden? Man kan lätt räkna ut, att många sådana, mera konjunkturmässigt placerade, i ett bistrare klimat på arbetsmarknaden och inom näringslivet ha svårt att hålla sig kvar. Utan att underkänna arbetsvårdsverksamheten inom arbetsmarknadsstyrelsen, som givetvis haft svårt både med de ekonomiska resurserna och att vinna gehör för de arbetshindrades sak, kan man nog säga, att denna nya verksamhet i stor utsträckning byggt på de gynnsamma konjunkturföreteelser vi i korthet antytt. Men erfarenheterna ha tydligt visat vägen. Det lönar sig att skapa en god arbetsvård och ökade anslag — i årets statsverksproposition anvisas ett anslag på 1.950.000 kr. för ändamålet — visar att det numera inte råder någon tvekan om dess värde.

*

Men även om man med tillfredsställelse noterar att frågan om de partiellt arbetsföra fått djupare nyanser, att den inte längre i så hög grad präglas av ytligt känslotänkande och tillfälliga konjunkturföreteelser, så återstår ännu åtskilliga skönhetsfläckar, som man kan upptäcka på sidan om statsverkspropositionens formuleringar och prydliga siffermaterial. Riksdagsman Sigfrid Jonsson — ordförande i De lungsjukas riksförbund — har i två motioner till vårriksdagen föreslagit flera viktiga justeringar i arbetsvårdsprogrammet.

Motionären hälsar med tillfredsställelse den utvidgning och samordning av arbetsvården som framgår av

statsverkspropositionen, likaså den förutsatta höjningen av utbildningsbidragen, men framhåller samtidigt att det fortfarande kvarstår en skillnad ifråga om förmåner mellan s. k. beredskapsinvalider och civilskadade. Visserligen har successivt en utjämning skett ifråga om utbildningstidens längd och kvalitet liksom ekonomiska förmåner — tidigare hade beredskapsinvaliderna avsevärt bättre möjligheter härvidlag än de civilskadade — men ännu kvarstår en del skillnader mellan dessa grupper som knappast kan motiveras. Således är den civilskadade återbetalningsskyldig för det startbidrag, som efter avslutad utbildning kan beviljas honom för att möjliggöra hans försörjning utan att behöva anlita fattigvården fram till första avlöningsdagen. För den militärskadade föreligger ingen sådan återbetalningsskyldighet. Motionären anser att återbetalningsskyldigheten bör avskaffas även för civilskadade. En annan kvarstående olikhet är att en militärskadad kan erhålla ett klädesbidrag på 75 kr., avsett för arbetskläder — den civilskadade saknar den möjligheten. Staten svarar *helt* för utbildningskostnaderna för de militärskadade medan det åligger kommunerna att svara för 25 % av kostnaderna för den s. k. civilt partiellt arbetsföres familj. Denna skillnad kan synas mindre viktig, men klyftan kommer att vidgas om — som departementschefen föreslår — kommunerna fr. o. m. nästa budgetår skall lämna bidrag med högst 25 % även till omskolningsbidragen i övrigt. Motionären hemställer att ingen sådan överflyttning av kostnaderna äger rum, att staten *helt* svarar för kostnaderna vid utbildning och omskolning av partiellt arbetsföra samt för familjebidraget även för civilskadade.

I den andra motionen understryker riksdagsman Jonsson bl. a. sysselsättningsterapins betydelse på sjukhusen och att möjligheterna att öka utbildningskapaciteten vid slöjdföreningens skola i Göteborg, där sysselsättningsterapeuterna f. n. får sin utbildning, samt att om detta visar sig ogörligt undersöka möjligheterna att anlita annan lämplig utbildningsanstalt vid sidan av nämnda skola.

Dessa nya signaler, med mera långsiktiga perspektiv på arbetsvården från socialministern, liksom innehållet i de i korthet refererade motionerna, får man verkligen hoppas att riksdagen ser som sin egen linje och fattar beslut i positiv riktning. En avskrivning av den gamla "klasskillnaden" mellan de s. k. riksförsäkringsfallen och de civilskadade är en tidsenlig reform, som snarast bör genomföras i den riktning riksdagsman Jonsson föreslagit. Likaså är en utvidgning av sysselsättningsterapi i tidsenliga och moderna former att rekommendera — den har en grundläggande betydelse att bevara en sund och livsbefrämjande inställning hos människor, som måste vistas på sjukhus och anstalter av olika slag.

Sixten Hammarberg.

Pressen och socialvården

är temat för en besk kommentar av en aftontidning, föranledd av ett samtal som tidningen haft med en tjänsteman på en social inrättning. "Det finns fortfarande tjänstemän av denna kategori — dessbättre ett fåtal — som tar det som en personlig förolämpning när någon av deras klienter vänder sig till en tidning med ett påpekande. I sådana fall brukar det, betecknande nog, visa sig att framförda anmärkningar inte sakna fog", framhåller tidningen.

Vi känner inte till de närmare omständigheterna kring kontroversen och de ha heller ingen större betydelse här, då vi endast vilja hävda några principiella synpunkter på samarbetet mellan press och socialvårdare. För vår del ha vi ofta anklagat pressen för bristande omdöme, när det gäller tbc-frågor, speciellt meddelanden om nya läkemedel, vilket kan få konsekvenser, som den nitiske nyhetsförmedlaren ofta inte alls tänkt på. Det betyder inte att vi vill ha någon mörkläggning kring tbc-problemen lika litet som ifråga om andra, hithörande frågor. Rent generellt måste vi ha klart för oss att i ett samhälle som vårt, med växande samhällseliga funktioner av olika slag, måste individens möjligheter att få sina problem bedömda ur olika synvinklar hållas öppna. Sedan måste givetvis de här instrumenten skötas med takt och gott omdöme av berörda parter, vilket tyvärr inte sker alla gånger i praktiken.

"Den vita rocken"

är föremål för en betraktelse på ledande plats i "Trygd og Arbeid", det norska tuberkulosförbundets tidskrift. Tidningen åberopar i sammanhanget ett uttalande av en engelsk läkare, dr Maxwell Jones, som vid ett besök i Oslo redogjort för sina erfarenheter av miljöskadade människor på ett engelskt sjukhus. Härvid framhåller dr Jones bl. a. att man genom klädseln — exempelvis att i viss utsträckning låta bli att använda den vita läkarrocken — kunde uppnå en bättre personlig kontakt med patienterna. Tidningen framhåller att det givetvis här rör sig om ett speciellt klientel, men man kan ha åtskilligt gemensamt i dessa problem på alla sjukhus särskilt på tuberkulosjukhus och ifråga om långtidspatienter. "Den hvite frakken og uniformene" — ha inte de skapat en läkarskräck och markerat klyftan mellan läkare och patient? frågar sig ledarskribenten i det norska bladet. Hur mycket trevligare verkar inte ofta samma läkare när vi träffar dem i vanliga kläder i korridorer eller privat. Vi är uppmärksamma på att hygieniska, estetiska och praktiska hänsyn spelar in när det gäller läkarnas och systrarnas klädsel, men vi är i likhet med dr Jones överbevisade om att denna form av uniformering kan vara till hinder för den intima kontakt, som bör finnas mellan läkare och patienter skriver tidningen.

Nya läkemedel

ger gott hopp om framgångsrik tbc-kamp

Professor Anders Kristenson: Kombination av flera läkemedel större garanti för resultat, omläggning av dispensärorganisationen aktuell

Professor Anders Kristenson har i Svenska Läkartidningen nr 3 1953 framlagt ett intressant forskningsmaterial baserat på prövning vid Serafimerlasarettets medicinska klinik. Med utgångspunkt från dessa iakttagelser ger professor Kristenson en rad intressanta synpunkter på själva tbc-behandlingen sådan den utvecklats sig i och med att de nya kemiska läkemedlen tagits i anspråk jämte tuberkulosbehandlingens organisation hittills, sanatorievårdens och dispensärens funktioner.

Kombination av flera läkemedel.

Vid behandlingen har man funnit att de nya läkemedlen ha verkat på olika sätt. Även om i en del fall substanserna prövats var för sig har det visat sig, att en kombination av två eller flera ämnen torde ha utsikt att ge bättre effekt än blott ett medel. De olika ämnena torde på grund av olika strukturer kunna antagas ha olika möjligheter att påverka tuberkulosbacillen och på så sätt understödja varandra. Vissa observationer tyda härpå. Vid behandlingen har man funnit att PAS verkar fördröjande på uppkomsten av resistens mot streptomycin, vilket antas bero på att PAS har nedsättande inverkan på tuberkulosbacillens livsfunktioner. Undersökningar från flera håll tyder på att PAS plus streptomycin verkar mera hämmande på bacillväxten än vardera preparatet för sig. I behandlingen av febrande tuberkulosfall har även använts penicillin. Enligt danska undersökningar visar kombinationen streptomycin plus penicillin kraftigare hämning på tuberkelbacillen än streptomycin enbart.

Svåra fall av tuberkulos ha gått till läkning.

När man ser dessa fall av lungtuberkulos, vilka varit av det allra svåraste slaget med utbredda kavernsystem, med och utan larynztuberkulos, vilka enligt gammal erfarenhet haft en prognos mala, och vilka hava kunnat hållas vid liv under flera år och därunder till och med förbättrats, ja, i själva verket ibland helt botats genom en intensiv behandling med kemiska och antibiotiska medel, så inser man betydelsen av de nya medlen i tuberkulosbehandling. Läger man så därtill, att

man kunnat rädda fall av miliärtuberkulos och av tuberkulös meningit, sjukdomar, vars konstaterande förut varit liktydigt med en dödsdom, så framträder än tydligare, att en ny epok inträtt i de tuberkulösa sjukdomarnas behandling och utsikter till läkning på internmedicinsk väg.

Professor Anders Kristenson.

Omläggning av dispensärverksamheten — bättre möjligheter till efterbehandling med nya läkemedel.

Dessa iakttagelser synas mig också utgöra en bärande grund till omläggning och intensifiering av dispensärverksamheten efter nya och mera effektiva linjer. Det är en tvingande nödvändighet att föra dessa behandlingsmetoder ut i periferien. Sanatorievården med allt vad därtill hör har alltså sin givna och dominerande plats i behandlingen. Men användandet av de moderna medlen måste utvidgas så att

de sjuka efter utskrivningen från sanatorierna kunna komma i åtnjutande av fortsatt behandling under erforderlig tid till skydd för den under sanatorievistelsen uppnådda förbättringen. I dispensärorganisationen ha vi en institution, som är väl lämpad för handhavandet av en dylik vidgad användning av kemiska och antibiotiska läkemedel. Dispensärpersonalen har intim kontakt med de sjuka, dispensärerna äro modernt utrustade för kontroll av de sjukas tillstånd och erforderlig sakkunskap är där väl representerad.

Behandling utan föregående sanatorievård.

Och än mer. Nyupptäckta fall, som ej kräva sanatorievård, borde kunna behandlas i dispensärens egen regi utan att dessförinnan intagas på sanatorium. Härigenom skulle man kunna uppnå flera fördelar. Dels kan behandlingen sättas in omedelbart. Dels sparar man sjukvårdsplatser för dem, som bättre behöva dem. Dels behövs man ej ta den sjuke bort från hem, arbete och miljö, faktorer som ofta äro av stor psykologisk betydelse för den sjukas allmänna välbefinnande. Dels undviker man den risk för superinfektion, som enligt vissa undersökningar föreligger på sanatorierna. Därtill kommer att vårdtiden på slutet anstalt kan avsevärt för-

kortas. Det synes mig icke vara uteslutet, att pneumothoraxbehandlingen i kombination med behandling med kemiska och antibiotiska medel skulle kunna avsevärt förkortas. De nya medlen äro så ofarliga, att någon nämnvärd risk ej är förbunden med deras användning under sakkunnig ledning. Denna behandlingsform har prövats i viss utsträckning på Serafimerlasarettet och vid där arbetande centraldispensär och dispensär. Detta förfaringssätt är avsett att utvidgas till att omfatta fall utan föregående sjukhusvård. Verksamheten skulle utom dessa från sanatorium och sjukhus utskrivna patienter omfatta tidiga fall med färsk och obetydliga förändringar. Härvid skulle de av sjukdomen drabbade inte behöva tagas in på sjukhus om icke speciella omständigheter påfordra detta.

Behandlingen består uti tillförande av PAS och isonikotinsyrehydrazid, vilket patienterna kunna ta i hemmen. Injektion av dihydrostreptomycin och ev. av penicillin torde kunna utföras på dispensärer och på centraldispensärer. Kontrollen av fallen skall ske på vanligt sätt genom dispensär och centraldispensär.

Behandlingen måste sättas in utan onödiga dröjsmål!

Med en dylik organisation torde en god erfarenhet om behandlingens värde kunna erhållas inom överskådlig tid. Jag har personligen det intrycket, att det här i korthet skisserade systemet skulle vara till betydande fördel för behandlingen av lungtuberkulos. Framför allt

skulle jag vilja understryka betydelsen av en tidigt insatt och intensiv behandling. Varför skall man vänta med användningen av dessa medel, till dess att förstörelsen i vävnaderna nått en större kanske alltför stor irreparabel omfattning? Man har anfört, att behandlingen med bl. a. streptomycin skall reserveras för de sjukdomsfall, som hotas av katastrof genom sjukdomen eller som äro i behov av kirurgiskt ingrepp. Bl. a. har man pekat på risken att framkalla resistens hos tuberkelbakterier mot de använda medlen, vilken resistens skulle bli bestående och omöjliggöra medlets användning vid senare tillfälle. Det är möjligt, att detta i en del fall kan vara förhållandet. *Men den moderna kombinationsbehandlingen och utformningen av streptomycinbehandlingen har betydligt minskat faran för uppkomsten av resistens.* Jag kan därför icke dela den nämnda uppfattningen utan anser, att man bör ingripa till organismens hjälp med alla till buds stående medel på ett tidigt stadium, då utsikterna till fullständig läkning äro de bästa tänkbara. Huru länge behandlingen skall fortsätta är en ännu olöst fråga, vars besvarande får bli en framtida uppgift.

Det förefaller mig icke alltför djärvt att uttala den förmodan, att vi med användande av sanatorievård och kirurgi, BCG-vaccination, skärmbildsundersökning och behandling med kemiska och antibiotiska medel stå inför själva slutstriden mot tuberkulosen, en medicinsk framgång som för blott ett par decennier sedan tedde sig som en utopi.

Att ständigt vara "nere"...

Man måste dock hålla i minnet att det många gånger kan vara betydligt lättare för läkaren att tillråda vissa förändringar, t. ex. i levnadssättet och livsföringen, än för patienten att följa råden. Det är ju tyvärr så, särskilt när det gäller sjukdomar på det psykiska planet, att ekonomiska förhållanden och andra omständigheter utgör faktorer som kan vara ytterligt svåra eller omöjliga för läkaren att påverka. Det viktigaste av allt är emellertid att dessa patienter, som ständigt känner sig "nere", blir upplysta om grunden till arten av sina besvär, och att sedan läkaren och patienten i bästa samförstånd och förtroende — eventuellt med inkopplande av samhällets socialorgan — hjälps åt att vältra undan de största stenarna som patienten riskerar att snava över.

(Doktor Arne Tallberg i tidningen *Beklädnadsfolket*.)

"Jag tvivlar på kulturen..."

Visst träffar man överallt på individer och små grupper som brinner i anden, som är villiga att sälja sina sista skjortor för kulturens skull. Tillsammans är de rätt många och hör självklart till bilden av det kulturella Sverige. Men de finns där bara som en detalj i en tavla, vars huvudmotiv uttrycker något annat: folkets vardagsgiltighet för det kulturella livet.

Det finns förstäneliga skäl för den giltigheten: som kulturlivet nu fungerar griper det sällan in i gemene mans liv, har sällan direkt anknytning till något i hans tillvaro. Nej, kulturen är inte något man umgås med till vardags: den är ingen präktig smörgås till eftermiddagskaffet, den är en högtidstårta.

(Ur en artikel av Erik Golland i *SIA*.)

Av Sven Vallmark:

ÖSTERÅSTRADITIONER

Till förra överläkarparet vid Österåsens sanatorium, Helge och Eva Dahlstedt

Under mer än trettio år eller, för att vara exakt, under tiden 1919–1951 var Helge Dahlstedt överläkare vid Österåsens sanatorium för att sistnämnda år avgå med pension. Han tillhör den generation av sanatorieläkare, vars egentliga utbildning inföll före både röntgendiagnostikens och pneumothoraxbehandlingens genombrott och för vilka till en början stetoskopet var det viktigaste diagnostiska hjälpmedlet och den Brehmer-Dettweilerska sanatoriekuren den enda väsentliga behandlingsmetoden. De krav

Överläkare Helge Dahlstedt på sin expedition år 1932.

om under dessa förhållanden ställdes på sanatorieläkarnas förmåga att leda sina patienter genom den långa och påfrestande sjukdomstiden var mycket stora. Den gode läkaren blev som en far för sin stora sanatoriefamilj, i vars sorger och glädjemen han intensivt tog del. Till dessa läkare, som för sina gamla patienter står i ett legendariskt skimmer, hör Helge Dahlstedt, säkert en av de märkligaste sanatorieläkare, som vårt land ägt. Att han under årens lopp som en av de första och främsta snabbt tillägnade sig och tillämpade de modernaste medicinska landvinningarna inom tuberkulosvården är strängt taget allt för välbekant och självfallet för att ens behöva nämnas. I sinom tid belönades ju också hans insatser av Uppsala universitet med ett medicine hedersdoktorat.

Ett sanatorium är i lika hög grad ett internat som ett sjukhus. Det utbildar under årens lopp sina egna sedvänjor, sin egen stil och anda. Mycket av privatlivet och det egna familjelivet har överläkarna fått offra under uppbyggandet och vidmakthållandet av dessa sanatoriets traditioner. Därvid har också läkarfruarna burit sin tunga del av bördan, för vilket de stundom blivit föremål för stor tacksamhet och tillgivenhet från patienternas sida.

De anteckningar om österåstraditioner, som här nedan följer, bygger på minnen från en tioårig sjukdomstid under doktor Dahlstedts vård. De har tillägnats överläkarparet Helge och Eva Dahlstedt som ett senkommet tack för vård och vänskap under gångna år och för visat överseende med en inte alltid lätthanterlig patient.

*
I seklets första år, när Österåsens sanatorium byggdes, högt uppe på den ångermanländska bergsåsen vid Ångermanälvens

och Faxälvens sammanflöde, användes en ångmaskin för att fossla upp byggnadsmaterial efter en linbana genom skogen bortom doktorsbostaden. Ångmaskinen var inte i drift under så långa tider, och när den omsider blev helt överflödigt och man därför till sist beslöt att försälja den, fick försäljningsannonsen följande, litet olyckliga formulering: "Ångmaskin till salu. Har arbetat sporadiskt". Det var kanske inte så underligt, att de inströmmande anbudet blev färre än ett.

Det är ofrånkomligt att ett och annat på ett sanatorium arbetar sporadiskt under årens lopp. Det ligger i sakens natur. Traditioner blommar upp, lever en tid och dör, och nya patientgenerationer står stundom frågande inför de äldres minnen och hägkomster, liksom de gamla ibland vägrar att finna sig till rätta med senare tiders påfund. Mycket bibehåller sig dock förvånansvärt väl och lever vidare med oanfrätt styrka. Så har det åtminstone varit fallet med Österåsens sanatorium.

Det österåsiska ritualåret börjar som sig bör med Oscarsdagen den 1 december. I facklors sken, med tal och sång vid "Oscarsstenen" hyllas då sanatoriets höge donator, vars majestätiskt kalligrafiska namnteckning pryder det första bladet i Österåsens Gästbok. Till Oscarsdagen hör också sen gammalt en festmåltid på "fattiga norrlänningars fattiga föda", ampert väldoftande "Angermanna sursill", klenmodige och svagmagade sörskrämlingar till skräck men gode och rättsinnade norrlänningar till mäktiga stor hugnad. Vid jubileumsfondens femtioårsjubileum 1947 infördes traditionen att vart femtionde år göra Oscarsdagen till fastedag genom surströmmingens utbytande mot kyckling, tjäder och annan enklare föda. Men dessemellan har överläkaren på Österåsen att räkna med två stora glädjestunder om året, dels den 1 december då sörlänningen första gången sättes med näsan mot surströmmingskaggen, dels ett drygt halvår senare då norrlänningen för första gången placeras öga mot öga med kräftfatens rödspretiga besynnerligheter.

Jul och nyår firas på sanatoriet på ungefär samma sätt som överallt annars i landet. Patienternas egen julkommitté ordnar

"Pappa Helge", ofta förkortat till "Pe Hä" — det är doktor Dahlstedt det som tecknaren ser honom.

med jultrevnad och tomtar och överläkaren själv leder jultafonens trots all sanatoriemässig stillsamhet något fläsiga ringdans genom korridorer och sjuksalar.

Nyårsaftonen brände alltid doktor Dahlstedt själv stora glöggbålen i matsalen med översteprästerligt allvar och oförlikneliga åthävor under ett högtidligt mumlande, som av oförståndiga

nykomlingar lätt förväxlades med hans vanliga samtalston men vars djupaste innebörd anades av beprövat folk, särskilt sedan de smakat glöggen.

Till Sylvesternattens hemliga riter på Österåsen hörde också en stillsam nattlig träff vid posthörnan i väntan på att tolvslaget skulle förklinga, varefter man var färdig att med nytt hopp börja det nya året.

I februari brukade de stora vårturneringarna i schack, damspel, brädspel, kinaschack och couronne högtidligen öppnas, och spelmästarens panna låg för månader framåt i djupa veck.

Vart fjärde år ler gudarna särskilt hult mot Österåsens inbyggare. Skottårsbalen, föregången av stor skottårsbaré, allt givetvis i kvinnlig regi, förvandlar för några timmar Österåsen till en raffinerad fälla för ungarlsbetonade manliga patienter

Österåsens sanatorium, sett från ovan.

och léder vanligen till uppkomsten av nya och invecklade kombinationer på den s.k. klöverfronten. Den kvällen härskar Kvinnan helt på Österåsens sanatorium. Och traditionen förmler, att en skottårsbal år 1928, när överläkaren med en majestätisk armrörelse givit musiken befallning att packa in sina instrument, en skön danserska i ett av doktorinnan obehäkat ögonblick hoppat upp i doktor Dahlstedts knä och bevakande tigt: "Snälla Pappa Helge, bara en dans till". Och det gick som det måste gå. Det blev en dans till och kanske fler. Och sen den dagen bär doktor Dahlstedt hedersnamnet Pappa Helge, förkortat PH och älskat och vördat av gamla österåsare landet över. Där ligger också förklaringen till att doktorinnan Dahlstedt med åren kommit att bli Mamma Eva.

Ett lustigt mellanspel i sanatorielivet utgör fettisdagens källbacksåkning efter stora vägen eller i Nordhemsbacken. Den dagen vimlar luften över Österåsens backar av hårt jäktade skyddsänglar. Allt brukar också på det hela taget avlöpa väl, om man bortser från smärre vrickningar och skrubbsår. Ett årligen upprepat mirakel, som i ett katolskt land skulle föränleda täta vallfarter till platsen.

Våren skrider fram. Starar och bofinkar, rödhakar och sädesörar vänder åter. Snön smälter på promenadvägar och stigar och sofforna kommer på sin plats på utsikterna. Backskärvröet slår ut sina skärvita blommor i aprilvärmen utefter sanatoriets stenfot och de första blåsipporna tittar fram. Transträcken ropar ängslande hemlighetsfullt ur röda och rökiga våraftonshimlar. Och så kommer den sista april. Från andra utsikten flamlar valborgsmässobålet som en hälsning till de andra eldarna efter Ådalen högt uppe på åsarnas kammar och som en symbol för ljusets seger över det långa vintermörkret. Kören klingar fram "Vintern ra" och "Glad såsom få", och patientföreningens ordförande hälsar i högstämda ordalag Våren. Så brusar kören ut i den mäktiga codan:

Hör, med tacksam tunga
tusen fåglar sjunga
liksom vi, liksom vi:
Välkommen, sköna maj! Välkommen, sköna maj!

Och som varje gång förr under mer än trettio år försäkrat Syster Mia, att maken till tal och maken till sång har aldrig tidigare hörts på Österåsen.

Och bålen falnar ner och blir till aska, och paren söker sig i skymningsdiset, som doftar av majeldsrök, längs slingrande stigar hem till sanatoriet, medan inne på sjuksalar och isoleringsrum de sjukaste bland kamraterna med smärtsam ängslan frågar sig om för dem skall grönska ännu en jordisk vår. Men inne i den festliga högtidssalen mäter husmor med omutlig hand ut de fyra droppar konjak i äggdoddyn, som utgör patientens värliga ranson. År vårvällen klar och ljum glesnar skatorna rätt snart i salen och valborgsmässosoaren övergår till en mer privat underhållning på hallar och utsikter i väntan på de stora fyrverkeriet. Den kvällen stänger nattsyster sent och för motvilligt folk.

Första maj går in med besök av manssångkören från Sollefteå som efter konserten i högtidssalen brukar vandra ned och hålla en liten extra serenad för de kvinnliga avdelningarna.

Spelbanorna utomhus görs klara och förövinningarna till sommarens hårda turneringar i boccia, golf och krocket tar sin början. Och snart är det midsommar med blomsterplockning nere på ängarna mot Faxälven. Majstången klädes och reses på krocketplanen. På midsommaraftonen drar patienterna med dragspel och fioler i spetsen dit för lekar och kaffedrickning. Så blir det laxmiddag och midsommardans och på midsommardagen en sommarglad utflykt ner till Faxoset.

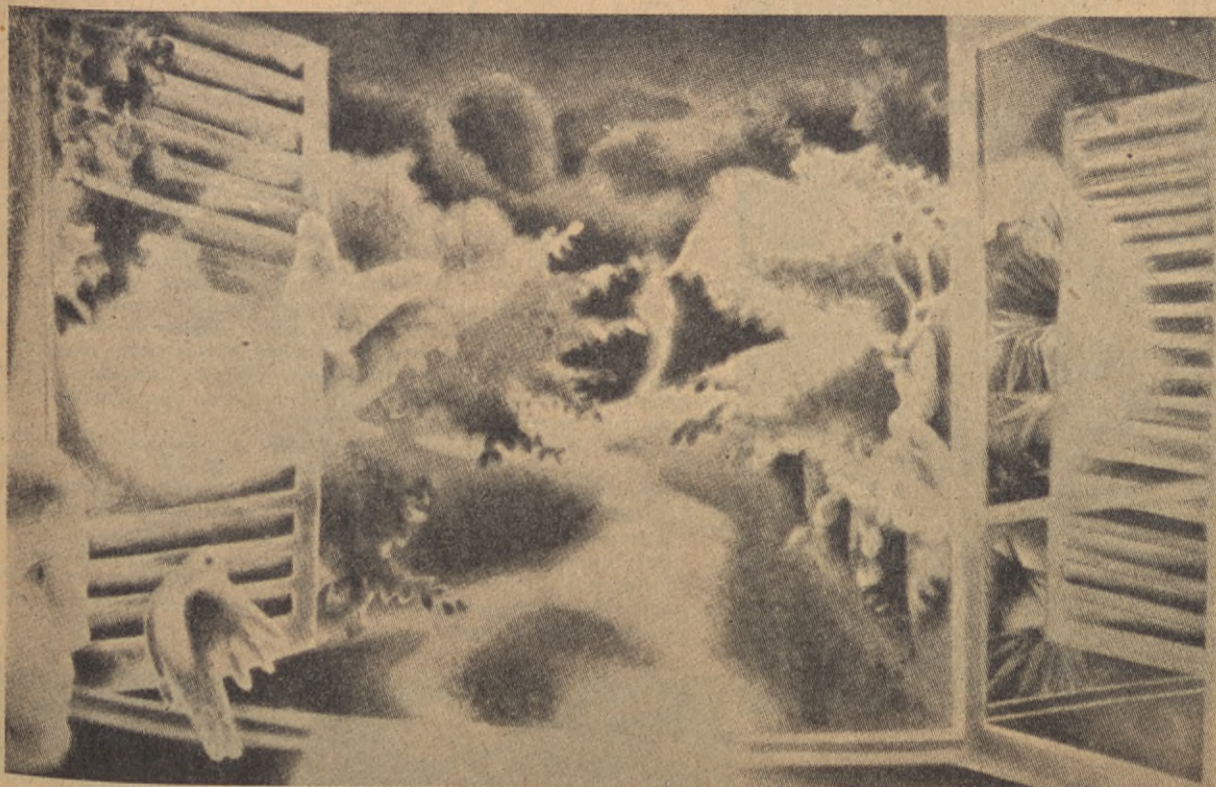
Sommarturningarnas högtidliga öppnande äger rum en av de första dagarna i augusti med stor festivitas och med ett karnevalståg, vars uppsluppna yra givit ett allt starkare eko i ortspressen under de sista åren. Där hälsar kung Karneval i ett magnifikt frontal sina trogna undersotare, som i sin tur till honom frambara sin undersotliga vördnad.

Under doktor Dahlstedts tid brukade österåssommaren sluta på hans födelsedag den 29 augusti med stor prisutdelning efter

Leander Engström. Doktorinnan Eva Dahlstedt, f. Mören, med en av sina fem söner (1920).
(Ur den dahlstedtska konstsamlingen.)

turneringarna och dans i högtidssalen. Den dagen har det alltid ätits kräftor på Österåsen, en lämplig sysselsättning för flyhäls folk söderifrån, vilken dock tankfulla norrlänningar med medfödd misstro mot välska maträtter stadigt betraktat med trumpet och ointresserad motvilja. Man känner djupt med den västerbotting, som efter ett snabbt övergivet försök att bana sig

Erik Olsson. Sommar.

(Ur den dahlstedtska konstsamlingen.)

väg till det ätliga innanmätet vresigt muttrande: "Äit kretschén, hä ä som ä äit kangeroarn hä". Äta kräftor det är som att äta spindlar üt.

Så börjar höstdimmorna stiga ur älvdalarna runt Österåsens. De första nattfrosterna sätter in, och talgoxarna lämnar skogarna för värmen och brödsmlorna innanför halvöppna perfekt-fönster. Snart står Adalen i Osslund-färger, och länge dröjer inte snön. Och då börjar det åter vara dags för patientföreningens ordförande att svarva på Oscarstalet. Ett sanatorieår har gått till ända.

*

Naturligtvis hör också mycket annat in i bilden av Österåsens sanatorium. Hosianna-sången i första advents morgonmörka sjukhuskorridor och den ljusomstrålade Lucia. Sommarens stora utflykt, vanligen till Näsåker, och vinterns slädparti i halmbäddade slädar är avbrott i sanatorielivet, som ingen gärna vill gå miste om.

Långholmen, Riddarhallen, Första och Andra Kammaren, Ögonvråna, Himmelriket och Tehuset är namn, som håller på att falla i glömska och som inte säger nykomlingen något men som för de gamla i gården är förknippade med många minnen. På promenaderna lär man sig snart, vad som är första och vad som är fjärde utsikten. Man vandrar genom Solgatan och över Suckarnas bro, ser Majblomstallen, späckad med avlagda majblommor sedan decennier, och man betraktar med sentida, undrande pietet den s.k. hårnålstallen, där för några årtionden sedan emanciperade österåsskönheter med nyshinglad hurtighet spikade upp de förhatliga och överflödiga hårnålar, som dittills varit ett hinder på vägen mot frigjordhet och matriarkaliskt kvinnovälde. Och efter denna upplyftande syn stannar man kanske en stund i vördnad inför den tvåmeterhöga myrstaock, som brukar kallas Norrlands högsta.

Men också annat hör in i österåssymfonin: falshamrarnas dunk från bokbinderiet i manliga arbetssalen med dess skinnodft från läderarbetena och med korgmakarnas videknippor, och symaskinernas rassel och vävstolarnas slag från den kvinnliga. Stu-

diecirklarna, föreläsningarna, konserterna, filmföreställningarna, lokalradions utsändningar, soaréerna och cabaréerna, allt hör dit, liksom Patientföreningens och nöjeskommittéernas sammanträden och de köplystna köerna utanför den lilla butiken. Men det allra mesta i den vägen känns säkert igen från de flesta andra sanatorier i landet.

Utmärkande just för Österåsen däremot kan nog den strida strömmen av patienter ner till den alltid lika gästfria överläkarevillan sägas ha varit. Därifrån kan tusental av gamla österåsare se tillbaka på glada och vackra minnen med konsttrönder genom den dahlstedtska konstsamlingen och med trevligt och gemytligt samspråk kring isbjörnsfälden framför den flammande, öppna spisen. Under sådana samtal utformades också "vi och ni", den sällsynt vackra tidskrift som genom fjorton årgångar gjorde Österåsens namn känt över hela landet.

En och annan frågar kanske, vart sjukdomen tar vägen i all denna uppsluppenhet, allt detta liv och jäkt. Det är ju ändå frågan om ett sjukhus med sjuka människor? Jo visst! Och nog finns sjukdomen där alltid som den mörka bakgrunden, som den svarta ränningen i väven, och nog finns det lönngångar under munterheten. Mycket i sanatorietraditionerna får ses som en praktiskt utformad psykoterapi, en sunda förnuftets insikt om faran av att gräva ner sig i känslor av bitterhet och modlöshet. Det ligger ett gott korn av sanning i den av väder och vind illa medfarna maningen på ett av Österåsens gamla ligg-hallsständer: *Var glad, ty sorg är roten till den sabla lungnoten!*

Den finaste av Österåsens traditioner har jag sparat till sist. Det är, att Österåsen aldrig kommit att få karaktären av anstalt i dålig mening, att de sjuka där aldrig kommit att känna sig enbart som fall, som nummer i samlingen. Respekt för individen har alltid utmärkt Österåsens sanatorium. Att visa aktning för människovärdet också hos de sjuka, också hos de fattiga sjuka har alltid varit något självklart för Helge Dahlstedt som läkare. Generationer av österåsare är honom djupt tacksamma för det föredömliga sätt, på vilket han under mer än trettio år vårdat sig om denna den omistligaste av österåstraditioner.

Svenskt Streptomycin

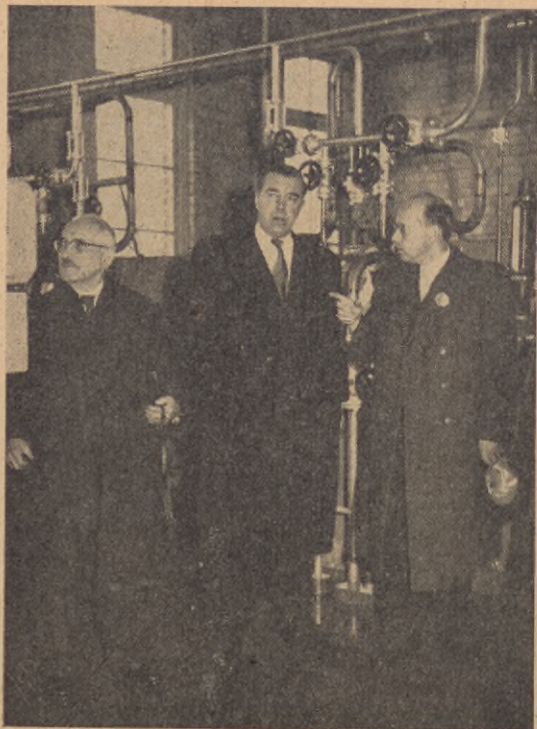
Den 8 december 1952 var en stor bemärkelsedag i den svenska läkemedelstillverkningens historia. Då invigdes nämligen, i närvaro av bl. a. 1952 års nobelpristagare i medicin, Selman A. Waksman, AB Kabis nybyggda antibiotikafabrik i Strängnäs.

Med denna fabrik blir Sverige självförsörjande i fråga om streptomycin, ja, inte bara självförsörjande utan dessutom exportör av det viktiga läkemedlet. Man räknar med att 80 procent av produktionen ska kunna gå på export, därav en betydande del till Indien.

Framställandet av streptomycin är förenat med en lång, invecklad och kostnadskrävande tillverkningsprocess. Det fordras stora kvantiteter råvaror — Kabi t. ex. beräknar sitt behov av råvaror, socker och köttextrakt för strålsvampsodlingen, till omkring tusen ton per år — dyrbar teknisk utrustning och minutiös kontroll av fabriktionen. Så är också apotekspriset för ett gram streptomycin för närvarande ungefär 3 kronor och 80 öre.

Men världen behöver streptomycin och behöver det i väldiga kvantiteter. Nog vore det glädjande om — fagra dröm! — streptomycinpriset genom Kabis tillskott till världsproduktionen kunde sänkas så, att även jordens underutvecklade och svårt tuberkulohärfjade länder får tillgång till medicinen i en omfattning, som tillåter upprättandet av en verklig världsfront mot tuberkulosen.

När allt kommer omkring är detta — enligt vårt sätt att se — den bästa välgångsönskan vi kan ge den nystartade svenska streptomycintillverkningen.

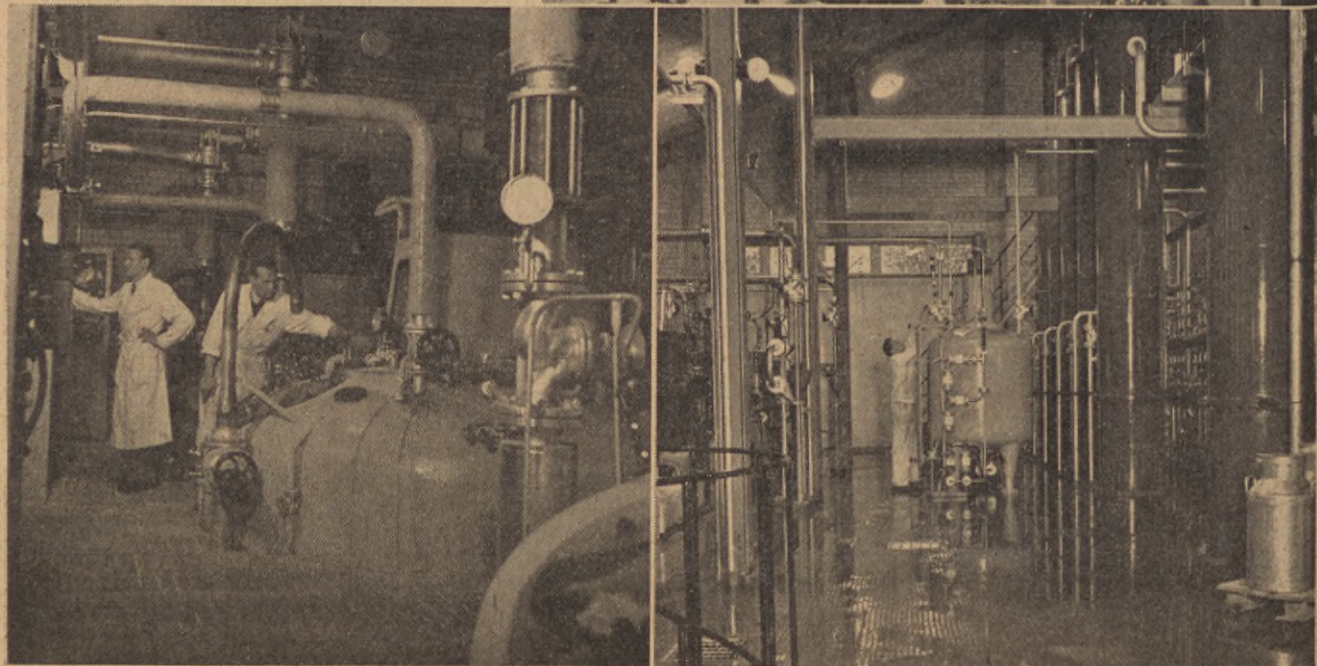
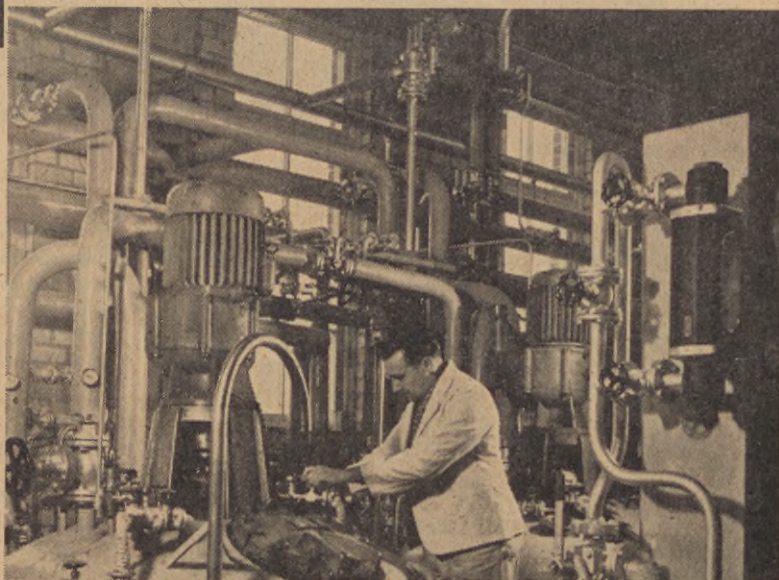

En liten man och ett stort ögonblick. Selman A. Waksman (t. v.), streptomycinets upptäckare, tillsammans med prins Bertil och direktör David Isaksson i AB Kabi vid invigningen.

Rörledningarna i den nya fabriken har enligt uppgift en längd av femton kilometer, vilket bilden till höger ger en uppfattning om.

"It's a long way to Tipperary", en lång väg för streptomycinet att vandra från råvara till ampull. Bilden längst ned i högra hörnet visar absorbtionstorn för streptomycinrening i fabriken.

Ett läkemedel måste vara fritt från föroreningar. Kabifabriken förbrukar fem ton ånga per timme för sterilisering av maskiner, filter o. dyl. Luften, som pressas upp i jästankarna är steriliserad i flerdubbla glasullsskikt (längst ned t. v.).

SKUGGHUNDEN

Jag kör in bilen på en liten sidoväg. Där kan jag ställa den ifrån mig utan risk — ja, jag tror inte ens jag bryr mig om att låsa dörren. Här ser så Törnrosaaktigt fredligt ut. Om jag placerade en tia där jag nu parkerar vagnen, skulle den sannolikt ligga kvar där i morgon bitti.

Detta är alltså Björnberga — min vän och skolkamrat läkarens Björnberga, som jag hörde honom tala ganska ivrigt om, när jag för några månader sen stötte ihop med honom på en stockholmsgata.

Nåja — platsen motsvarar i det allra närmaste den föreställning jag har gjort mig om den. Precis så här berättade han för mig att det var: en slätt, inramad av ett par höga berg och några långa, mjuka, blåa skogsåsar. Mitt på slätten vit kyrka. Kring kyrkan en klunga hus, däribland järnvägsstationen, apoteket, gästgivaregården, "banken" (inrymd i två små rum på nedre botten i en gul trävilla) samt huset, där distriktstandläkaren tre dagar i veckan har sin mottagning.

Ändå gör alltsammans ett ganska främmande och mycket egendomligt intryck på mig. Är det kanske själva stämningen, som griper mig så starkt? Den intensiva tystnaden — känslan av hopplös isolering här, fjärran från den värld, där åtminstone jag har alla mina finaste och spensligaste rötter fästa?

Nu gäller det att gissa var han bor. Nåja, det bör väl inte möta någon större svårighet. I ett sådant miniatyrsamhälle är doktorsbostaden naturligtvis en av de största och förmåligaste. Där ligger till exempel en väldig, vitmålad, tvåvånings trävilla, mjukt och behagligt inbäddad i en gammal sällsynt lummig trädgård. Grunden saknar namnplåt. En blågul duk vajar lojt i vinden från den höga, vita flaggstängten. Tydligt har familjen "främmande". Kanske firas någon högtidsdag där inne.

Ett ögonblick faller det mig verkligen in: jag är ju väntad. Tänk, om det är där han bor — för min skull han har gått och hissat flaggan!

På stationen kan jag naturligtvis få besked. Jag går dit ner och knackar på i luckan.

— Förlåt, men vill ni säga mig, var doktor Lindgren bor?

— Jodå — ett ögonblick, så ska jag genast visa vilken väg — Plötsligt försvinner den uniformerade. För mina förvånade blickar utbreder det tomma expeditionsrummet sina trista, gulpolerade hyllor, väggfasta dokumentskåp, långa arbetsbord. Telegrafapparaten med den gula bandtrissan pickar sömnigt. En övernärd, grön spyfluga drumlar omkring uppe under det gipsgrå taket. Jättetermometerns blå spritpelare förkunnar tjugofyra grader Celsius.

Nu hör jag stinsen ropa ute på perrongen. Tydligt är det mig han talar till. Jag skyndar ut. Där står han, grinande i solen, femtioårig, lite flintis.

— Där borta i den stora, vita villan bor han, säger han och pekar. Till höger — där det flaggar, ja! Han väntar visst främmande. Han brukar alltid flagga, när han väntar främmande.

— Han vet att jag ska komma, säger jag.

Hela karlen blir ett enda solsken.

— Då är det förstas därför han har hissat flaggan!

— Tack för den vänliga upplysningen, säger jag och går.

Jag känner i nacken hur han står kvar och ser efter mig en stund. Och tvärs igenom mina grusknastrande steg tycker jag mig höra, hur telegrafen pickar där inne i expeditionsrummet — pickar förebrående. Men det struntar tydligen den gode stinsen i.

Nåja, tänker jag. Det undrar jag sannerligen inte alls på — så härligt sommarväder som vi har i dag!

Så går jag vidare mot villan. Och där — i grinden — står min vän och vinkar i sin vita läkarrock. Han breder ut armarna, ler och ropar "välkommen till Björnberga!".

Det första vi företar oss sedan vi läskat oss med kall Ramlösa under en väldig, blårod parasoll i trädgården — är att gå husesyn tillsammans. Allt måste jag se och beundra: köksdepartementet och jungfrukammaren, det hemtrevliga väntrummet med de bekväma stolarna, mottagningsrummet med stålörsmöbeln och alla de blänkande instrumenten, pryddligt framlagda i vita skåp, matsalen med holländska stilleben och gamla fina, franska stick på väggarna, det stora, trivsamma vardagsrum-

met med hypermodern radiogrammofon, sköna fåtöljer, välför-
sedda rökbord och långa, låga bokhyllor, det svala, ovanligt
spartanska sovrummet en trappa upp, det förtjusande, vita gäst-
rummet i samma våning och till sist ett sjunde rum, som ligger
vägg i vägg med sovrummet.

Det är stort, ljusst och luftigt men fullkomligt omöblerat. När
min vän öppnar dörren för att visa, att det också finns balkong
till det, ler han ett egendomligt leende — på en gång urskul-
dande och smått generat.

— Vad ska du ha det här till? frågar jag.

Svaret kommer snabbt och utan tvekan:

— Barnkammare.

— Javisst ja, ler jag. Varför gifter du dig inte.

Han ser allvarligt på mig genom de guldbågade glasögonen,
stryker över det mittbenade, nästan blåsvarta håret och höjer
lätt på axlarna:

— I längden kan jag väl inte krångla mig ifrån det, säger
han. Det är nog mest därför som jag låter det här rummet
stå på lut tillsvidare. Vi får väl se hur det går.

— Telefon till doktorn!

Det är jungfrun, som ropar.

Jag blir ensam i det stora, ljusa rummet med balkongen.
Efter någon minut går jag ut på den och tar en titt på land-
skapet.

Alla har vi våra fängelser, tänker jag: ämbetsrummet, fabri-
ken, scenen, tidningsredaktionen, hotellvestibulen, förarhytten,
lantgården, sjukhuset, butiken, museisalen, kommandobryggan
— där vi tillbringar det mesta av vår tid och där vi efter
bästa förmåga uträttar vårt arbete.

Och detta är alltså hans fängelse — ett ovanligt naturskönt
fängelse, det får jag verkligen lov att erkänna. Påminner om
Schweiz på något sätt. Byn med den vita kyrkan mitt på slät-
ten. Eller kanske ännu mer om vissa delar av Ångermanland.

— Står du här och filosoferar?

Det är min vän doktorn, som kommer tillbaka från sitt tele-

fonsamtal. Han har en liten lustig, strävårig foxterrier hop-
pande i hälarerna.

— "Mascot av Björnberga!" presenterar han. Tyvärr inte rik-
tigt klok — och kan du tänka dig, det är mitt eget fel.

Jag stirrar förvånad på honom.

— Ditt eget fel? Vad menar du med det?

Han drar upp en liten rund spegel ur västfickan.

— Se själv ska du få se!

Nu sätter han en "solkatt" mitt på väggen — och i samma
ögonblick kastar sig hunden skällande emot den. Han vride
på spegeln — solkatten springer hastigt från det ena hörnet
till det andra — "Mascot" rusar efter. Han snurrar runt med
spegeln — solkatten beskriver en cirkel på väggen — och som
ett hjul rullar det rufsiga knytet efter den, förtvivilvat gnällande.

Doktorn skakar bekymrad på huvudet:

— Ja, det står illa till med honom.

— Har du själv ställt diagnosen? frågar jag försiktigt.

Han skrattar.

— Ånej — jag är väl ingen djurläkare! Det lät jag min vän
veterinären sköta om. Han säger förresten, att fallet är absolut
obotligt.

Den runda spegeln åker tillbaka i västfickan, solkatten för-
svinner och "Mascot", som onekligen uppfört sig något exalter-
rat, lugnar sig genast.

Jag böjer mig ner och klappar "det obotliga fallet" lätt på
huvudet.

— Hm. Lekfull vovve! säger jag. Men det är väl inte att
undra på. När husse själv springer omkring och skojar med en
liten spegel.

— Det var så här det började, svarar min vän allvarligt.
Sen blev han vild i allt, som har med ljusets växlingar att
göra. Reflexer, skuggor och dagar, månken, soluppgångar.
Men kanske allra mest i skuggor. Vänta tills i kväll, så ska
du själv få se.

*

Min vän doktorn smuttar på kaffet och drar ett djupt bloss
på sin cigarr.

— Fängelse, säger han ironiskt. Varför ska skalder alltid
uttrycka sig så överdrivet? Det här är väl inget fängelse? Det
är min arbetsplats — var skulle jag bo, om inte här? Jag säger
som den gamle strixmajoren: "trivs! trivs!" Det är bara pigor,
som inte trivs!

Jag sitter och ser på honom genom rökmolnen — ser med
beundran och kanske en liten smula avundsjuka på honom.

Så klok och behärskad! tänker jag. Jag önskar att jag också
kunde ta saker och ting så där lugnt och självfallet — acklima-
tisera mig som han — finna mig till rätta utan slitningar i alla
livets skiftande miljöer och förhållanden!

I dag skiner solen, tänker jag vidare. Det är vindstilla. Vack-
rare och mera till sin fördel kan det inte gärna vara här. Me-
hur ser det egentligen ut, när höststormarna viner kring kyrk-
tornet och dagsregnet står som en blygrå ridå över de långa
åsarna där borta — eller när yrsnön kommer svepande med
sina likvita lakan över landskapet.

Jag ser på honom och frågar:

— Hur får du tiden att gå?

Han höjer lätt på axlarna:

— Å, det behöver jag minsann inte oroa mig för. Mellan tio
och ett har jag mottagning. Sedan får jag nästan alltid fara ut
på ett par sjukresor. Så åter jag middag — dricker kaffe —
röker en cigarr — sitter och läser eller lyssnar på radio — och
klockan tio eller halv elva går jag och lägger mig. På lördags-
kvällarna spelar vi vira — apotekarn, stinsen, tandläkarn och
jag. I morgon bjuder stinsen på säsongens första kräfts-kiva.
Förresten har jag ju min bil. Blir det för ensamt, kör jag bara
bort från alltihop.

Han sitter tillbakalutad i den djupa klubbstolen, blossande
på sin cigarr. Hans skugga faller, markerat mörk, på väggen
bakom honom.

Dörren puffas upp av en liten svart, fuktig nos, och "Mascot av Björnberga" kommer in i rummet.

Anblicken av skuggan tycks förhåxa hunden. Med stelt skri-dande gång går den rakt fram till rökbordet och ställer sig att stirra på den. Minut efter minut står den där alldeles orörlig och bara stirrar. Det är inte sin husbonde, djuret ägnar denna intensiva uppmärksamhet — det är den stumma, blodlösa skuggan på den långa, ljusa väggen.

Till slut tycker jag nästan att det hela börjar bli en smula kusligt. Jag visslar.

— "Mascot!" ropar jag.

Hunden står som förstened, stirrande på skuggan.

— Om du stack honom med nålar, skulle han ändå inte flytta sig ur fläcken, säger doktorn. Så länge jag sitter kvar i stolen, står han här och bara glor och glor på skuggan.

— Förfärligt! Jag tror jag skulle bli tokig, om jag hade en hund, som stod och stirrade så där! Tycker du inte själv att det är lite obehagligt?

Det blir tyst en stund. "Mascot" stirrar. Slutligen svarar min vän långsamt:

— Jo — ibland kanske. På höstkvällarna till exempel — när stormen tjuver kring knutarna och ugglorna gastar i de stora almarna — för inte vill jag direkt påstå, att jycken piggar upp stämningen med sitt fördömda spökstirrande.

Jag nickar.

— Nej, det kan jag ju så väl förstå! I längden står du nog inte ut med det. Vad ska du ta dig till med honom?

Svaret kommer eftertänksamt:

— Tja — den som lever får väl se! Göra mig av med honom har jag inte hjärta till — men något får jag kanske hitta på i alla fall. Saken måste få ett slut. Om jag ändå kunde lära honom att en skugga bara är — en skugga!

*

Ungefär ett år senare sammanför oss slumpen på en stockholmsgata.

Ja, där dyker min vän doktorn plötsligt fram bakom ett hörn — bredaxlad, solbränd, trygg och jovialisk. Och bland det första han säger sedan vi utväxlat glada hälsningsrop är alltså detta:

— Tänk, jag fick det ur honom i alla fall!

— Ur honom? Vad menar du med det?

— "Mascot" förstås! Du minns väl att han alltid stod och glodde på min skugga?

Jag nickar ivrigt:

— Om jag minns? Nå, hur gick det till? Berätta nu!

Han drar mig ut i folkströmmen.

— Först försökte jag med våld, men det gick inte alls. Istället måste jag försöka överlista honom. En foxterrier är väl något av det mest envisa man kan råka på, men i längden klarar han sig ändå dåligt, om han råkar på en smålänning. Kort sagt: jag lurade den gode "Mascot" — och så var det inte mer med det.

— Stopp nu! Sakta i backarna! På vilket sätt lurade du honom?

— Jo, det var rätt enkelt. Jag klippte ut en gubbe i naturlig storlek ur ett svärtat papper, fäste den med knappnålar på väggen bakom stolen, där jag satt, och visslade på "Mascot".

— Nåå?

— Jo, när jycken kom in och fick se två stora, svarta skuggor på väggen — då blev han förfärligt flat och kröp i korgen där han låg och skämdes hela kvällen! "Mascot" är egentligen en ganska klok hund för att vara så tokig, och så begriper han i alla fall, att om det blir två skuggor av en människa — då måste det vara fel — då är det skoj på något sätt! Efter den betan bryr han sig aldrig om att titta åt en skugga.

— Storartat! Du borde bli djurläkare!

Min vän skrattar.

— I allmänhet nöjer jag mig med att försöka bota människor från deras krämpor. Men jag är uppriktigt glad över att jag för

VINTERVAKA

*Nysnömönstrade tornar fjällen,
kalla vindar bär dystra
korpår dem emellan.*

*Sommarfågelns vingslag stelnar
men vinterfågeln rundar
sig mjukt till värme.*

*Som döda ögon stirrar vattnen
men kallkällsögat
gråter livfullt vatten. —*

*Sprakande blommor eldfrosten
i öppenspiseln —
men i glesa springor
gjuter kölden ornament.*

TOR BERGNER

Teckning av Majken Banner-Wahlgren.

en gångs skull gjorde det här lilla undantaget — och över att operationen lyckades så över all förväntan väl.

— Det är alltid angenämt med lyckligt slut, svarar jag. Det känns alltid skönt, när det som är vrängt och felaktigt och mot naturens lagar vrides rätt igen och blir som det ska vara. Apropå — hur går det med det där stora, tomma, ödsliga balkongrummet en trappa upp? Ska du inte möblera upp det snart?

Då ler han hemlighetsfullt, den gode doktorn, tar upp sin plånbok och drar ut ett litet amatörfoto. Det föreställer en blond och smärt och högst förtjusande ung dam.

— På söndag lyser det för första gången! säger han.

Tecknare: Ove Dahlstrand.

Ungersk bymarknad

Ungersk flicka klädd till skördefest.

Det är den gamla traditionstyngda byn, med sin breda alléliknande gata och den vackra, arkitektoniskt svala bebyggelsen på var sida om denna. På vägen hit har vi mött små grupper av män och kvinnor, som redan gjort sina marknadsuppköp och nu återvänder hem till vardagsplikternas ofrånkomlighet. Kvinnorna vi möta — bär, som seden är på den ungerska landsbygden, huvudschaletter och männen sina mörka hattar.

De går lågmält samtalande vägen fram. Kanske gäller deras samtal något speciellt från dagens marknad, heller har de oväntat träffat på någon bekant, de inte sett på mycket länge. Men i övrigt finns det ju en hel del annat intressant att tala om. Mycket av fornt och hävdvunnet befinner sig här i stöpslevens ännu oformade massa. Mycket kommer att bli nytt och ovant. Exempelvis landsbygdens egen oformningsprocess.

*

Marknaden är en av byns äldsta traditioner och kan ofta leda sin tillblivelse tillbaka i grå hedentid. Ack, hur stimulerande är det inte för en reserverad och ovan nordbo att få ströva om-

kring bland de olika stånden och nyfiket betrakta de utbudna varorna, från hemslöjdsalster, konfektionsydda kostymer, de obligatoriska karamellstånd, korgmakeriarbeten, stånd med kramgods, med tillägg av inramade oljetryck av helgonbilder med och utan bibelspråk och sist till de icke minst intressanta utbudna av den vackra ungerska keramikerna och lergodset. På samma sätt, som träslöjden och textilierna sedan gammalt intar första platsen inom den svenska hemslöjden, intar keramikerna, lergodset och de underbara textilierna sedan århundranden tillbaka en förgrundställning inom den ungerska hemslöjden, eller folkkonsten, som den mera allmänt kallas. Därmed inte något förklenande sagt om det ungerska träsnideriet, som står på en mycket hög konstnärlig nivå. Särskilt det gamla träsnideri, som utövades av herdarna, vilket jag hade tillfälle att beskåda och beundra på Etnografiska museet i Budapest.

Allt av det här nämnda var ganska väl representerat i de olika marknadsstånd och jag får därför begränsa mig till en önskan om en eventuell utställning av ungersk folkkonst i vårt land, inom en icke alltför avlägsen framtid. En dylik utställning skulle med all säkerhet, inte endast verka stimulerande i konstnärligt avseende, utan även bidra till ökad förståelse för olika folks särart och speciella uttrycksformer. Just det sistnämnda är, synes det mig, också en väg till vidgad kontakt på kulturlivets mångskiftande område.

Men låt oss återvända till det glada och högröstade marknadslivet! Ordningens väktare, byns polis, går granskande omkring på bytorget, men någon anledning för honom att ingripa finns inte. Tvärtom är allt lugnt och gemytligt. Själv sällar jag mig till en grupp unga flickor vid ett av kramstånd. Det unga kvinnliga är sig evigt likt. Här och var tar man upp en brosch

Folktyper från en ungersk bymarknad.

Ungerska bönder.

eller ett annat smycke, fnissar blygt mot varandra och lägger det försiktigt tillbaka igen. Orsaken till deras blyga fnissande är inte främlingen strax intill dem, utan ett par unga pojkar.

Jag lämnar dem och går till ett annat stånd, som saluför tyger och annan allmännyttig familjevara. Här råder självfallet den kritiska urvalsypunkten. Kvinnorna vänder och känner på tyget. Nej, det motsvarar inte deras krav och handelsmannen får bekväma sig att ta fram ett annat.

Ja, på detta sätt fortlöper köpenskapen. Mellan ett par andra stånd upptäcker jag plötsligt ett par zigenarungar. De är sig precis lika här, som hemma på vår nordliga breddgrad. Lika smutsiga och lika tjusigt ovårdade. Men eftersom bytorget ligger i början eller slutet av byn, beroende på från vilket håll man kommer, kan jag även se några av zigenarnas torftiga lerhyddor, strax intill själva bybebyggelsen. Ungern räknas ju som zigenarnas hemland och det är därför ganska naturligt att jag riktar en fråga till tolken om deras ställning inom det nya Ungern. Svaret blir att några särskilda föreskrifter eller undantag för zigenarnas vidkommande existerar inte. Det ligger i deras eget fria val om de vill fortsätta med sitt gamla liv eller acceptera det nya.

*

Tiden har emellertid runnit iväg och vi tycker att vi bör kröna vår marknadsupplevelse med ett glas gott ungerskt lantvin på värshuset intill. Sagt och gjort! Vi går in och slår oss ned vid ett av borden. Tolken beställer in och jag ser mig hastigt omkring i lokalen. Frånsett vårt främmande inslag i publik-

bilden, består samtliga gäster till övervägande del av dessa se-niga ungerska bönder jag mött här och var på våra vidsträcktare resor kors och tvärs över den ungerska landsbygden. De skarpt markerade bondetyperna får mig ofrivilligt att tänka på våra bergslagsbönder uppe i de västmanländska och värmländska skogsbygderna. Likheten är nämligen överraskande — och jag hoppas till fördel för de båda parterna. I varje fall anser jag det.

Just nu dricker kanske någon av dessa bönder en gemensam skål för en god affär, ty dagens köpenskap har inte endast gällt hemslöjd och kramgods, utan även boskap. Och eftersom exempelvis en bra mjölkko betingar ett bra pris, så kan en avslutningsskål på affären anses fullt befogad.

Men även vi har anledning att dricka en skål äkta ungerskt lantvin till tack för att ha fått se och uppleva en ungersk bymarknad. Vi gör det också på äkta svenskt sätt, som får vår lilla kvinnliga tolk och reseledare att med ett småleende se ned i golvet.

Det är rätt sent när vi åter befinner oss ute på bytorget, där de flesta av stånden redan plockats ned. Ett och annat skramlande åkdon rullar bort efter bygatan under hästhovarnas klapprande ackompanjemang. I morgon har det lilla bytorget återtagit sitt vardagsutseende. Men många av de blygt fnissande tonårsplickorna vid kramståndet, kommer efter hemkomsten att då och då ta fram sitt marknadsminne. Ty så har hennes mor gjort, när hon var lika gammal, så gör hon nu själv och likadant kommer kanske hennes egna barn att göra en gång. Jag hoppas i alla fall på denna ömsint mänskliga tradition, när bilen rullar fram över den skymningströtta ungerska slätten.

DJURLIV VINTERTID

Djurlivet är ganska fattigt under vintermånaderna, dock inte i så hög grad som flertalet av oss tycks tro. Hejdar vi vår rekordsnabba fart genom markerna för att se oss omkring lär vi knappast undgå att se åtminstone spåren efter djurens framfart omkring oss. Kanske sitter förresten en vintervit hare i närmaste buske, eller kanske vår blick fastnar på den ihåliga eken där något vitt skymtar. Ett par runda ögon i en dunkrans betraktar vandraren. Fjällugglan ifrån lappmarken sitter här.

Var och en som utanför sin stuga satt upp ett fågelbord, känner väl till namnet på åtminstone en del av sina gäster, gråsparvar, talgoxar, gulsparvar och titor. Men bor man bra till kommer många fler. Grönfinkar t. ex. är vanliga, blåmesar och koltrastar. Intill skogsbrynet brukar också vår minsta skogsfågel, kungsfågeln infinna sig. Kanske även den näst minsta, gärdsmynen. Den förra känns lätt igen på sin litenhet och den röda pannan,

den andra är brunaktig med stjärten rakt i vädret.

Ibland hälsar en del pilfinkar på. De är likadana som gråsparvens hanar, fast mindre. Grönsiskor, bergfinkar från Norrland, nötväckor och vissa hackspettar är inte ovanliga. Utanför min stuga, på slätten vid Lindholmen, kommer ofta nötskrikorna. Dessutom håller varje vinter en varfågel till i närheten. Det är en norrlänning, en sorts törnskata, stor som en koltrast med törnskatornas typiska kroknebb och det mörka strecket från ögat över näbben.

Han brukar sitta i en hög gran och spana över slätten. Skulle då en liten mus vara oförsiktig nog att gå över snötäcket, dyker varfågeln ner och hugger det lilla livet. Han är nämligen lika god som en hög — nästan. Ibland har han gjort lyckade kap vid min fönsterbräda.

Under hela vintern drar massor av snöskator över fälten. Ofta flera tusen

samma dag. De små rönnarna utanför stugan förmår knappast bära alla.

Även sidensvansarna kommer i stora skaror, medan domherrarna, julkortens speciella fågel, sällan uppträder i stora flockar på mera än tio stycken.

Nå, dessa fåglar brukar ju vara så omskrivna att jag inte tänker uppehålla mig vid dem.

Som jag nämnde i början, skvallrar marken, spåren i snön, om vad djuren haft för sig under natten. Där kan vi också se vilka djur som finns i trakten. Det gäller bara att inte ha för bråttom, och så ha ögonen öppna.

*

För den som rätt kan läsa vad som syns i spåren i snön, uppenbaras ofta spännande dramer. Jag roade mig en gång med att följa spåren efter arrendatorns katta. De gick i bukter från ladugården ut över närmaste gärde och in i hagen. Där hade hon satt sig i en buske men varit tvungen att ta till schappen upp i ett träd, ty räven hade kommit smygande förbi. Även Mickel hade gjort ett par långa hopp, men tydligen aldrig satt efter katten på allvar.

Efter det äventyret gjorde kattan en bukt utåt åkerdiket där hon gjorde en verkligt otrolig fångst. Synbarligen hade hon legat på lur när Jösse kom i makliga växelhopp rakt emot kattan. När faran blev klar för stackars Jösse var det redan för sent. Kattan hade gjort språnget. Ulltofsar och blod berättade att kattans klor och tänder arbetat raskt, men haren hade dock inte givit sig strax. Först tio meter därifrån hade hans dödskamp slutat. Sedan åt kisse upp ungefär hälften på platsen och släpade secan hem resten.

På liknande sätt kan vi följa Jösses spår, rävens, vesslans, rådjurets. Men vi ser inte bara däggdjurspår i snön. Även fåglarna sätter dit sina bomärken. Fasanen, orren, tjädern, järpen, kråkan, koltrasten. Ja, många andra.

sl-2.

lätt ser man skillnaden hos hararnas. Honornas är runda och hannarnas "pärlor" är tilltryckta.

Korsnäbbarna är de enda vilda fåglar som kläcker ägg mitt i vintern. Men jag har ofta sett gatduvorna i Stockholm ha ungar i ganska stark kyla. Under bron mellan Gamla Stan och Riddarholmen brukade förr flera duvpar ha sina reden, i vilka ungar kläcktes året om.

En dag när det var åtminstone tio grader kallt, stod några människor och tittade på när duvorna matade ett par sådana blinda och nakna ungar. Fenomenet kommenterades på olika sätt då plötsligt en äldre dam armbågade sig fram och sade:

— Åh, så synd. Slå ihjäl dom stackarna så dom slipper pinas längre.

*

Nu tror jag inte att djur och fåglar tar så stor skada av litet kyla, bara de har mat. Inte heller lider fältens och skogens villebråd så svårt som vi ofta tycks tro. Snarare är det nog så att vi i vår överdrivna och okloka vänlighet mera skadar djuren. Gör dem mindre motståndskraftiga genom att klema bort dem.

Därmed vill jag inte påstå att matandet av våra vilda vänner alltid är av ondo. Under stränga vintrar lider många djur svårt av matbrist, och särskilt måste förstås sådana djur som ursprungligen inte hör till vår fauna bringas hjälp. T.ex. fasaner och raphöns.

De stora svanskarorna som under senare år brukat övervintra vid vår västra och södra kust, måste givetvis matas. En herre i Landskrona har förresten donerat ett svanarnas eget bankkonto för detta ändamål.

Svanar, som flyttar söderut, kan vi ännu så sent som vid jultiden se draga över Stockholm. Det är då alltid sångsvanar,

som kommer från Finland eller Ryssland. Våra svenska sångsvanar flyttar nämligen alltid på en väg som följer Norges västkust. Därför är också alla de i Landskrona övervintrande svanarna "utlänningar".

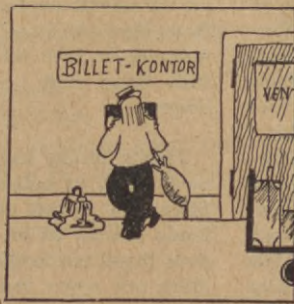
Nå, i mars brukar vintern släppa taget, isarna går upp, saven stiger i träden och flyttfåglarna kommer dragande över Falsterbo Rev. En vacker morgon sitter staren i lönnen utanför stugan och sjunger. Några dagar senare ser vi bofinkhannarna på fågelbordet vid fönstret och någon av månadens sista dagar hörs lärkans drill över fältet. Då stannar arbetet av ett ögonblick, alla lyssnar andäktigt, ty nu kommer äntligen våren till Norden.

Tecknare: Harald Hammer.

LUDVIG skall resa

Av Paul Danty

En tur och retur!

Vart?

Hit förstås!

Bra berättare i tre band

En normalt skönlitterärt intresserad människa hinner inte läsa så mycket, om man nu utgår från att andra kulturintressen också tar tiden i anspråk. Problemet vad man önskar och vad man inte hinner med kan ge anledning till många funderingar, men i det här sammanhanget vill vi trycka på att det finns en möjlighet att njuta delikatesser i begränsat skönlitterärt urval, inom ramen av tre volymer, vars innehåll vi här närmare ska redogöra för. Vi tror att dessa tre böcker fyller höga anspråk på både kvalitativt och kvantitativt. Låt oss som ett exempel ta en novell av Maxim Gorkij, "Bröllopet", ett prosastycke ur *Berömda Berättare*, den utomordentliga antologin från Folket i Bilds förlag. Säkert kommer många läsare att ägna den författaren fortsatt uppmärksamhet efter att ha tagit del av det mästerverket. Samma förhållande kan gälla andra författare i boken. Man kan fördjupa sin litterära smak med dessa fina prosastycken, ett riktigt pärlband i samlad volym. Man kan jämföra och iaktta, söka vidare i deras redan utkomna verk eller spana efter deras nya. En sådan här bok med både inhemska och utländska författare ger många impulser och vyer till nya litterära upplevelser.

Men boken har ytterligare ett ärende — att visa prov på goda illustrationer — och därför har redaktör Ivar Öhman, som redigerat den, valt prosastycken, som Bertil Bull Hedlund illustrerat i olika tidningar och tidskrifter. Redaktör Öhman ger en bra karakteristik av den bortgångne konstnären och hans gärning i förtalet till boken. Det stämmer nog på pricken med vad vi själva erfarit av människan och konstnären Bertil Bull Hedlund som medarbetare även i denna tidskrift. En gång mitt i högsommaren kontaktade vi Bertil Bull ute på Runmarö, dit han dragit sig tillbaka för ett bokverk, som skulde illustreras. En dikt av Nils Ferlin hade just anlänt per express, en svår sak med motiv från både bibeln och romartiden i bakgrunden, som det gällde att få skicklig illustratör till. Bertil Bull var, som vanligt, överhopad med arbete och dessutom krasslig, men han tog uppdraget och då och då kom små samtal under arbetets gång under vilka han på sitt gemytliga

Bertil Bull Hedlund, konstnären, som skapade sig en bestående ställning som bok- och tidsningsillustratör.

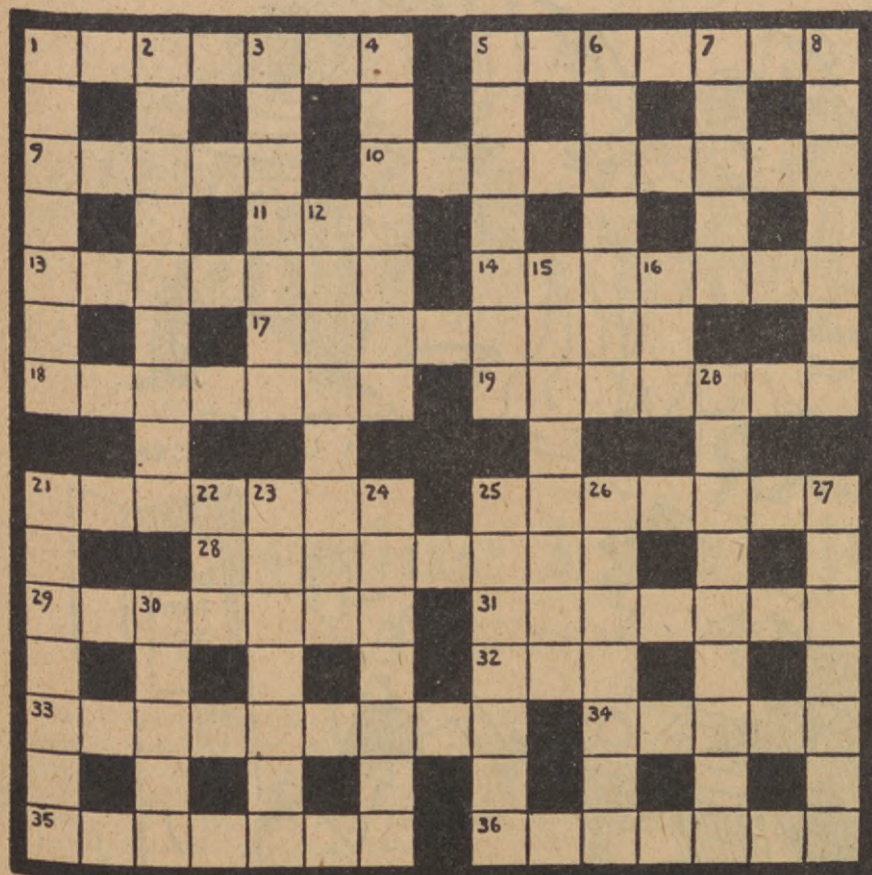
och medryckande sätt redogjorde för hur teckningen växte fram med hjälp av tidsrogna studier. Det var en lektion i den klassiska illustrationskonsten som vi inte glömmer och som en nybliven redaktör var oändligt tacksam för. Bertil Bull var en generös, arbetsam och trivsamt människa, som inte gjorde några märkvärdigheter omkring sin person, trots sina utomordentliga gåvor. Att denna bok kommit till glädes oss mycket, och vi tycker det är befogat, även om det i viss mån kan tolkas som reklam för oss själva, att en novell av Lars Ahlin "Hur Mull-Svea blev välsignad" införd i Status julnummer år 1949 och illustrerad av Bertil Bull finns med i den förnämliga samlingen.

Tidens förlag har firat 40-årsjubileum med att ge ut boken *Svensk Arbetardikt*. Sällan ha vi sett ett så vackert och talande omslag på en bok och den spänner över drygt ett femtiotal arbetardiktare av äldre och nyare modell. De äldre inleder

som sig bör med bl. a. K. J. Gabrielsson, K. G. Ossianilsson och Karl Östman och sedan möter vi bortstytcken av hela raden av nutidsförfattare med Birger Vikström, Stig Sjödin, Gustaf Rune Eriks och många fler som representanter för den yngsta generationen. Örjan Lindberger, som verkställt urvalet, har säkerligen haft ett knepigt arbete. Det är ingen lätt sak att välja och vraka bland arbetardiktarna i dag då litteraturen nästan helt domineras av författare med rötter, som växt ut från kroppsarbetarnas miljöer. Lindberger påvisar också detta förhållande i förtalet till boken. I en del recensioner av boken i pressen har man kritiserat urvalet med att han allt för ensidigt tagit protestattityden, oppositionen mot det gamla samhället, mot kapitalisterna—utsugarna, som utgångspunkt. Man frågar sig om det inte varit lämpligare att genom ett brett urval belysa den samhällsomvandling som ägt rum genom att taga med ett avsnitt med mer eller mindre "borgerliga" författare hos vilka man finner en inträngande och kritisk samhällsanalys. För vår del tycker vi nog att Lindberger kan ta den där kritiken med ro. Det skadar inte alls att man lite väl ofta möter hatet och det tendensiösa i boken — den sältan ter sig desto friskare mot den nutida utvecklingen då mycket av det som kokade och sjöd i folkdjupen och hos diktarna blivit till positivt samhällsbyggande i stat och kommun. Och många av diktarna ha ju vänt sina blickar åt andra områden. De är ju i själva verket ytterst få av de medtagna författarna, som begränsat sin verksamhet till att enbart skildra arbetare och deras förhållanden. Mot den bakgrunden ger innehållet i boken många tankeställare då vi ser vad som rör sig omkring oss, både i det samhälle vi lever i nu och hos de diktare som sökt vidga sina domäner. Man kan till exempel fundera över den Eyvind Johnsson, som skrivit det lilla stycket "Under timmervälten" i den här boken och densamme, som åtskilliga år senare presenterade boken "Strändernas svalg" med motiv från den grekiska mytologin!

Om man kan säga att arbetardikten i många fall växt ur sina trånga blå chekvotkostym och lagt sig till med nya fär-
(Forts. å sid. 22)

KORSORD nr 3

VÄGRÄTA ORD

1. Bot för sot. (7)
6. Servitrisan på Sprutmojet, hon som sög tillbaka soppan för den medellose Kolingen. (7)
9. Vårtecken och kunna gamla tanter vara. (5)
10. Fram. (9)
11. Sådan man får mager kål, säger ord-språket. (3)
13. Förbannelse över Håkansson! (7)
14. Hur tvålvatten verkar. (7)
17. Vill nog räkna sig till bakeliten. (8)
18. Ett ganska meningslöst sätt att bruka pennan. (7)
19. Solen är ett. (7)
21. En som snickrar till verser. (7)
25. Svulstigt uttryck, mest i pluralis. (7)
28. Kan rev bestå av. (8)
29. En under hela vårt liv pågående process. (7)
31. Användes mot transpiration. (7)
32. I slott men ej i koja. (3)
33. Den siste mohikanen. (9)
34. Törs ett måhä inte säga. (5)
35. Man i bur. (7)
36. Ett andens uttryckssätt. (7)

LODRÄTA ORD

1. En grönvit diamant som pryder ängens dräkt av skymning. (7)
2. Fotlös odla med lätt avbruten stjärt. (9)
3. "Ja fråger fan ätter härrgås-Olo..." (9)
4. Ligger delvis på Klippiga bergen. (7)
5. Inte hel. (7)
6. En som saknar ansiktsfärg. (7)
7. Oidipus. (9)
8. Är under behandling. (7)
12. Vad ska en stackars låntagare göra? (8)
15. Ord för grunda. (8)
16. Att skriva på. (3)
20. En som fick vara med på våran gård. (9)
21. Är Zola en mästare i. (7)
22. Måste det oundvikliga. (3)
23. Göra läkare på bestämda tider. (7)
24. Plikt som baseras på inkomst. (7)
25. När man steker bacon. (7)
26. Alarna äro så skapta. (7)
27. Omtyckta trädgårdsväxter. (7)
30. En söt frukt. (5)

Lösning till korsord nr 1.

Vågrätt. 1. Cirkus. 5. Böter. 8. Gädda. 9. Omgång. 10. Ravin. 11. Kommuniké. 15. Akt. 17. Renat. 18. Tunna. 19. Petri. 21. Ode. 22. Mankemang. 26. Annat. 27. Cy-rano. 29. Unikt. 30. Korum. 31. Tabell.

Lodrätt. 1. Chock. 2. Regim. 3. Ugn. 4. Sagen. 5. Barberare. 6. Tävlan. 7. Renett. 12. Ofred. 13. Ultimatum. 14. Innan. 16. Kamin. 19. Polack. 20. Tegnér. 23. Käckt. 24. Agave. 25. Groll. 28. Yta.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, Sven Hansson, Sanatoriet, Dals Rostock, 2:a pris kr. 5:—, R. Harksen, Norregatan 10, Malmö.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 3 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 april 1953. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 3". Glöm ej tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio o. ett på fem kr. utdelas. Lösning o. pristagarnas namn kommer i majnumret 1953.

Nattparisaren och lungtuberkulosen

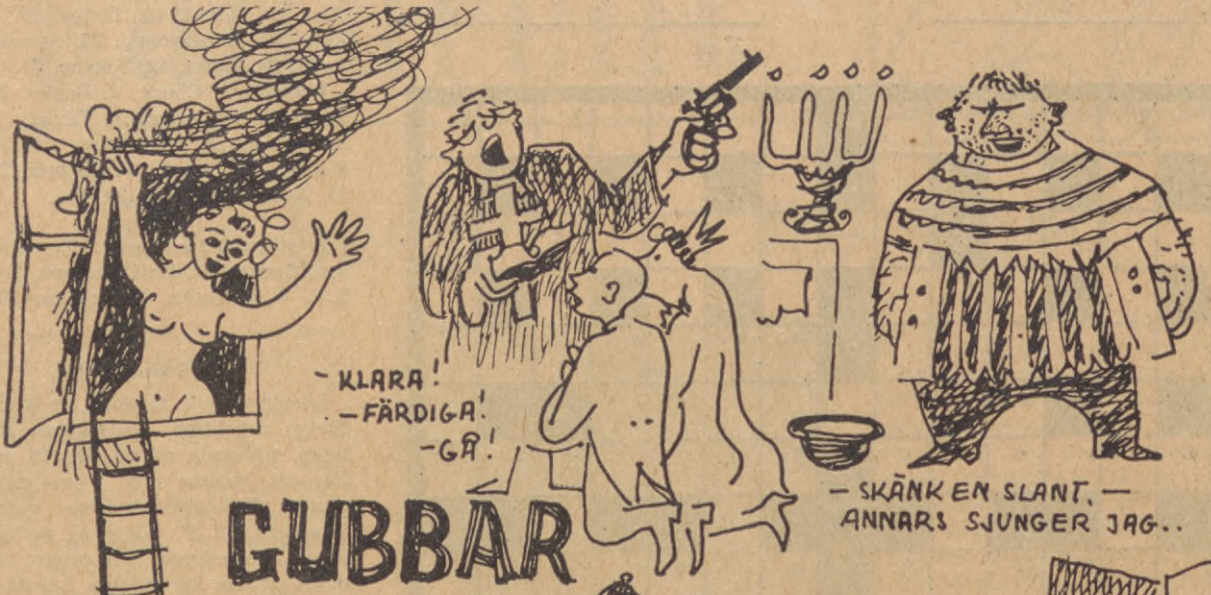
Bör personer som lider av lungtuberkulos flyga? Är det inte skadligt för dem? Innebär det inte speciella risker med hänsyn till deras sjukdom?

Frågan diskuteras ibland, inte minst bland sanatoriepatienter. Det händer att argumenten för och emot pressas så hårt och energiskt att även den fredligaste sjuksal förvandlas till en tryckkabin i vilken teoriernas luftballonger skrumprar som torkade paprikafrukter.

Men vad säger hittills vunna praktiska erfarenheter på området och vad svarar vetenskapsmännen på frågan?

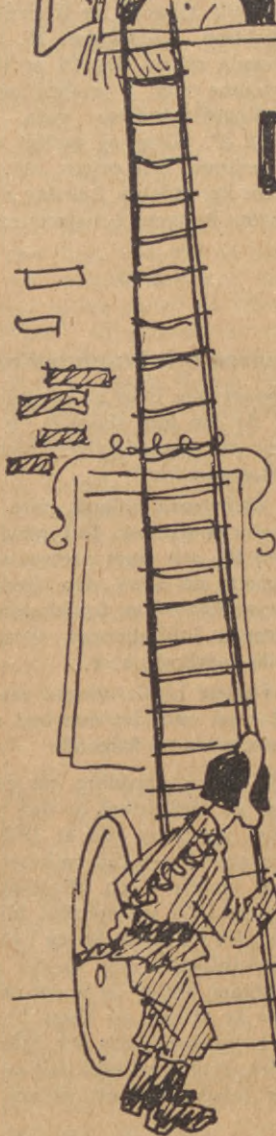
Den enda större utredning, oss veterlig, som kan ge en vägledning, är den undersökning som gjorts av alla år 1949 inom USA:s flygvapen företagna ambulansflygningar med lungbe- och hjärtsjuka patienter, inalles 1.777 transporter. Materialet publicerades för något år sen i en amerikansk facktidsskrift och visade att så länge flyghöjden håller sig under omkring 3.000 meter är risken att flyga knappast större för lungtuberkulösa och hjärtsjuka än för andra, endast ett fåtal fall av komplikationer talade mot ett sådant antagande.

Fast det duger inte att vara kategorisk, blir trots allt summan av kardemumman. Om det är lämpligt för en lungtuberkulös eller hjärtsjuk att flyga måste alltid bedömas från fall till fall, bli beroende av den sjukas kondition, flyghöjden, syretillgången och ambulansbesättningens yrkeskunskaper.

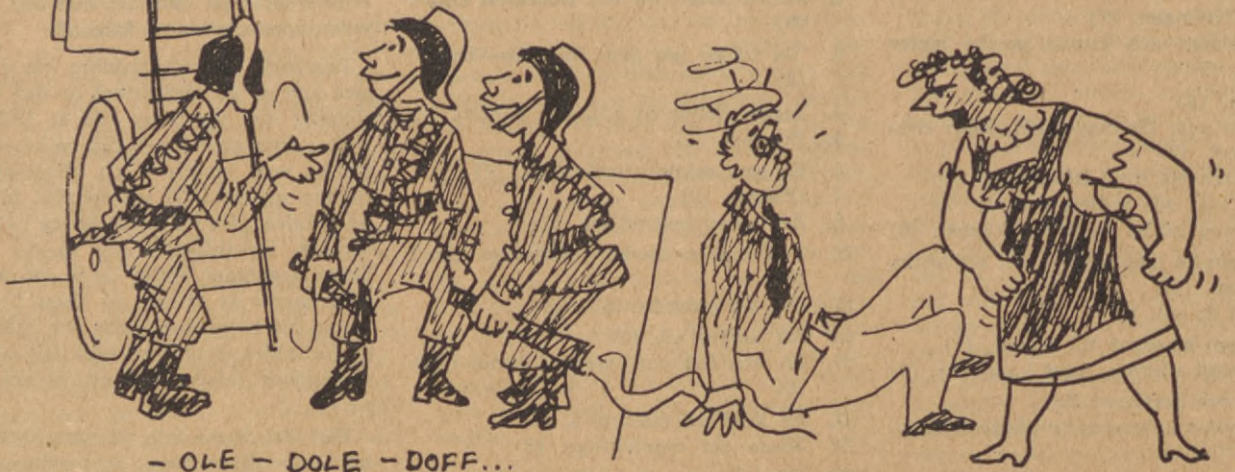

GUBBAR

av Nicco

- NI ANNONSERADE EFTER EN SPRINGPOJKE ...!

- OLE - DOLE - DOFF...

- VILL DU FORTFARANDE GÅ PÅ BOXNINGARNA?

Livsöde i kalejdoskop

(Ung man berättar)

Jag kom ut från toaletten från en smyg-rökningspaus, men hade bara tagit några steg mot en av dörrarna längre bort i korridoren, då plötsligt väggar, tak och golv började gå i vågor och vrida sig runt. Jag tog mig dock fram till min dörr och med hjälp av några kompisar på salen till min säng. Efter några undvikande ord med den arga översköterskan svartnade det för ögonen och jag tumlade handlöst in i drömmarnas dröm och det under-in i drömmarnas pampiga lusthus.

Klar som kristall stod plötsligt en bild framför mig. Jag, vid tre års ålder, på jakt efter en liten leksaksbil, som hade råkat hamna bakom en trave innanfönster, uppställda i köket. I min brådska att komma åt bilen gjorde jag mig inte tid att gå runt fönstren, utan spatserade hurtigt med huvudet före igenom rutorna. Tursamt nog uppstod inga allvarliga men. Hack i häl på denna bild framstörmar en annan — några år längre fram i tiden — då jag med mycken möda tar mig in i en nyinköpt fiskmjärde. Ännu kan jag känna den tunna galvaniserade ståltråden mot mina fingrar, när jag för-gäves försökte ta mig ut. Grus, blad, blommor, hus och människor tumlar på i virvlande ström. Som på en order — kommen från någon i ingenstans — stannar det hela upp, och bilden passerar i ultrarapidtempo. Det är julafton vid femtiden på morgonen. Försiktigt smyger jag mig in i den dämpat möblerade salen och fram till det kvällen förut hemfraktade

mahognypianot. Nyfiket famlar mina valpaktiga fingrar över de svarta och vita tangenterna. Slutligen kryper det fram en melodi. Ännu en utövare av finger-valsens har sällat sig till den övriga skaran.

Dagarna gå och med dem melodierna. Det är lustigt, att så här i drömtillstånd kunna få ordning på åren genom just då populära schlager. På balkongen t. ex. och "Kan du vissla Johanna" tonades fram från var och varannan läpp i samma veva som jag travade omkring med grönsaks-korgar från mormors dignande frukt-affär i Östermalmshallen.

Men när jag hade knallat riktigt duk-tigt någon dag med de à 25 öre styck be-talda skubben, brukade jag kosta på mig en taxi och vräka mig några kvarter. Det är inte att undra på, att droskchauffören såg en smula förvånad ut inför den magra lintotten i nio års ålder, då han framförde sin beställning.

Det var kallt där i hallen. Kallt, vått och dragigt, men friskt på något sätt. På som-rarna gick det väl an, när asfalten kokade ute på gatan. Då var det riktigt skönt att få dra sig in i saluhallens ekofulla svala rum och låta näsan insupa alla de hundratal dofter, som kom från fisk, grönsaker, blommor, puder- och parfymbe-sudlade östermalmsdonnor.

Om det är kylan eller alla dofterna vet jag inte, men plötsligt sitter jag vid dödsbädden hos min styvfar. "Du får ta hand om mamma och Karin nu. Du är

den enda karlen i huset efter mig. Lova det." Jag nickar stumt, och vad kan man mer vänta sig av en blåögd elvaåring? Han ber mig gång på gång öppna fönstret, fast det redan står på vid gavel. Jag tor-klar svetten på hans panna och söker pyss-la om honom så gott det går. När jag skall till att gå, ber han mig sjunga en liten visa. Gripem av stundens allvar, som jag tydligen inte riktigt kan fatta, börjar jag sjunga om "när svalorna komma och bygga sitt bo". En sjuksyster uppenbarar sig, men drar sig efter några ögonblick tyst och stilla tillbaka. Det var kallt där inne i rummet. Inte bara vad temperatu-ren beträffar. Väggarna, sängen, golvet och taket, allt var dystert, grått och kallt.

*

Det tonar redan en annan bild i kan-ten. Vår och sommar är på tapeten och nu kommer stämningarna slag i slag.

Ljus och skuggor skifta blandas alltför väl...

Efter lite valhänt sökande fångar jag upp en grusbelagd väg, som löper fram över en torvmosse. Jag är gående, cyk-lande, springande och krypande i en och samma veva. Runt omkring mig hör jag humlor, flugor och skogsfågel. Doften av ljung och sjö slår emot mig. På avstånd pinglar en koskälla. Över vägen ringlar trädens skuggor som stora svarta ormar. En bil dyker upp och allt suddas ut i oge-nomträngligt virvlande kvävande torrt vågdamm. Ur dammet stiger det sedan

fram en luggsliten gammal gubbe. Gå rakt fram, säger han. Jag går rakt fram genom en ovanligt tjock dörr och kommer in i ett stort ljus rum med vågiga väggar. Det första jag får syn på, är en stor haka och ett par hornbågade glasögon. Goddag på dig. Vad ska du göra då, säger hakan. Farbor Sven hjälper mig till rätta och vi finner omedelbart varandra.

*

Återigen ramlar det ner en korridor på min tanketelevision. Massor av sigill och stämplor, vattenstämplat papper och stämpelpapper blandas i en enda stor och osalig röra. *Postverket* står det med kraftiga bokstäver på allt och alla. *Postverket* i stigande och fallande rytm. Men en vacker dag — eller kanske var det en mulen — uppenbarade sig den lilla stavformiga bacillen och räddar mig från dessa papper och verk.

En hostattack, och jag vaknar till. Hur är det med dig, säger kompis. Fint. Det blev visst black out ett tag. Kompisen fortsätter: Vad sysslade du med innan du kom hit? Litet av varje. Spelade bondkomiker, reste kåglor. Ja, så hade jag ett litet bass ett tag också. Förutom alla de gånger jag bara gick omkring och var förälskad i något eller någon. — Vad har du tänkt att bli då, sa kompis. Uppriktigt sagt har jag inte hunnit fram till den tanken än. Hur många adertonåringar har det förresten? Oftast drömmer de väl, när de tänker. I och för sig inte så tokigt. Sämre sysselsättning kan man ha. Drömmarna går, går och går och kommer aldrig till något resultat. Jag fantiserar vidare över ämnet plugga — studera och försöka få grepp på mig själv, min själ och hela den där apparaten.

*

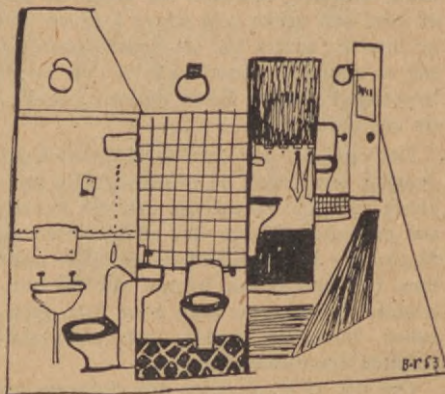
Men efter nattsvetten och sängarna hamnade jag i en gammal hissorg. Läser lite här, sjunger lite där och spelar mitt emellan. Staterar och skriver. Vad? Tja, lite av varje. Då, riktigt skapligt tyckte jag. Numera räknas det till skräp och avfall. I samband med avfallet blir det återfall. Som 24-åring är det dags att krypa

under filtarna igen och öppna fönstren på vid gavel. Sävsjö heter trakten. I och för sig en förtjusande vistelseort. Ett präktigt bibliotek, flygel, biljard och en förstående överläkare. En dag när jag sitter där i fönstret och kikar ner i den lilla grönskimrande, med näckrosor pyntade plaskdammen, glider mjärden från koltären in i medvetandet igen. Varför är svårt att säga. Kanske är det vattnet eller träden. Eller kanske rent av den iråkade situationen som lirkar fram barn- och ungdomsminnen. Det skräller till ifrån flygeln i våningen under. Melodin som lockas fram är ironisk nog — "Alla behöver en lyckoklöver". Nej, kanske inte så ironisk förresten.

Något år därefter börjar det vända sig. Posten är för länge sedan ett avslutat kapitel. Och inte bara posten. Stockholms-Tidningen — bildarkivet. Lustigt att man skulle hamna där förresten. När jag tycks ha till omedveten hobby att samla bilder. Låt vara abstrakta. Det klingar ett septimaackord i skallen, vilket manar till fortsättning. Min lyckoklöver heter S:t Göransgården och s. k. Litterär revy. Radiotjänst får se spektaklet. Pang! Kontakt direkt! Utsändning, grammofonskivor, vis-samlingar. Men före visorna kom faktiskt en gitarr in i sammanhanget. Inte mer än riktigt tycker någon. Stämningarnas stämning har den sexsträngade barnen skänkt mig.

Teater för hela slanten. Nej förlåt, slantar förekommer inte i det sammanhanget, annat än med minus framför. Men vad spelar det för roll? Alltid gör det någon nytta. Huvudsaken att ordet slant förekommer.

Toalett på toalett. Hela livet är indelat och fullt med toaletter. På posten repeterade jag kupletter på toaletten. Under sjukhusvistelserna användes toaletterna till rökpauser. Vid en kort sejour på skolöverstyrelsen plitade jag ihop en hel revy på deras pampiga toalett. Och här — på Livslekens is — somnar man till och vaknar av toalettbrus.

Teckningar:
Majken Banner-Wahlgren.

BRA BERÄTTARE I...

(Forts. fr. sid. 18)

ger och mönster så kan man tala om en snarlik djävulhet av Bonniers förlag, som presenterar en samling *Italienska Berättare* i en enda volym.

Det har ibland talats om svårigheten att få verkligt goda noveller av svenska författare i dagens Sverige, trots att det skrivs så mycket, vilket kanske till en del har sin grund i novellskrivandets särar. Det krävs mycket av fantasi, uppslagsrikedom och temperament, kanske framförallt språkkonst, för att på några kvartorark presentera ett stycke njutbar och konstnärlig litteratur. Att dra ut en handling till en hel bok ser ut att i många fall passa våra inhemska författare bättre. Hårtill finns givetvis åtskilliga förklaringar, kanske ligger mycket av dessa svårigheter i själva vårt språk och dess uppbyggnad.

Anders Österling, som sammanställt den italienska samlingen, framhåller att novellskrivandet har anor i Italien. Det är för mycket sagt att italienaren uppfunnit novellen, men själva genren odlades ivrigt redan på 1200-talet. Det råder ingen tvekan om att just den korta, laddade formen ligger sällsynt väl till för det italienska berättarlynnat. Man läser denna samling, berättelser och brottstycken, och rycks med av den vulkaniska hetten och motsatserna, ödmjuk tro och förtröttnad, sadistisk grymhet, vidskepelse, jordisk nöd och fattigdom, lyckande komik och kärlekslivets intensitet i de mest skiftande variationer.

Berättelsen om "Slavens hämnd" av Bandello, låt vara att den härstammar från 1500-talet, ger i närbild den ohämmade grymheten och ger oss på de nordliga breddgraderna åtskilligt att tänka på om de folk där klyftan mellan härskare och förtryckta, fattiga och rika, ännu är mycket djup. Samlingen som helhet ger en uttrycksfull bild av italienskt folkliv från de äldre berättarna fram till Albert Moravia, som torde vara den ende mera kände italienaren i vårt land. Man vill bara notera att det nu finns möjlighet för en bredare publik att öppna ett litterärt fönster mot sydligare nejder. Det är en upplevelse, som ger oss en rikedom av djupare innebörd än de turistbroschyrer och fragmentariska reseintyck vi ofta nöjer oss med. Man kan instämma med doktor Österling: "Italiens stämning är oerhörd växlande, den har ljudit i mer än tusen år, mäktigt uttrycksfull och motsatsrik."

Berömda Berättare, ny samling noveller med illustrationer av Bertil Bull Hedlund, Folket i Bilds förlag, pris kr. 10:50 hft, inb. 15:75.

Svensk arbetardikt, Tidens Förlag, pris kr. 21:50 hft, inb. 27:—.

Italienska Berättare (från Boccaccio till Moravia), Bonniers Förlag, pris kr. 26:— hft, inb. 32:—.

Man finner hos denna unga nation en påfallande avancerad inställning till allt sjukdomsbekämpande, en klart fixerad arbetsmetod, som går ut på att inte bara bota den sjuke medborgaren utan också göra honom samhällsduglig och i stånd försörja sig själv.

Arbetsvården för de partiellt arbetsföra har redan nu en imponerande omfattning i Israel och den är stadd i fortlöpande utveckling. Redan 1946 startade Hadassah, de kvinnliga zionisters organisation, en skola för utbildning av arbetsterapeuter och i dag arbetar 40 fullt utbildade terapeuter vid landet sjukhus. Det finns 40 "skyddade verkstäder" för partiellt arbetsföra, 12 vårdanstalter för kroniskt sjuka och inte så få träningsverkstäder för tuberkulösa.

För de blinda har skapats ett särskilt samhälle, en liten by, där de bor med sina familjer och förtjänar sitt uppehälle genom arbete i särskilt inrättade verkstäder.

För de polioförlamade, slutligen, finns träningsanstalter. Ett intressant inslag i arbetet för dessa sjuka är de s. k. "mödraskolorna". Varje mor till en poliopatient tillbringar två veckor på sjukhuset och lär där under sakkunnig ledning de elementära grunderna för muskelträning, rörelseövningar och annan funktionsförbättrande behandling, som bör fortsättas i hemmet efter patientens utskrivning.

Brittisk blick på Hesselby

Mildred A. Eason heter en engelska som tillbringat en tid som patient på Hesselby sanatorium, ett av de gamla präktiga jubileumssanatorierna, och sedermera för sina landsmän redogjort för hur det var att leva en svensk sanatoriepatients liv.

Hennes artikel stod att läsa i oktobernumret 1952 av "Napt Bulletin", den engelska nationalföreningens månadstidskrift, och är genom sina jämförelser mellan engelskt och svenskt sanatorieliv både roande och intressant.

Vad i svensk tuberkulosvård är det som först och främst frapperar henne? Med

av tuberkulos men endast 1.200 vårdplatser. Emellertid förbättras situationen nu undan för undan. Israel har moderna och väl utrustade sanatorier och en stab av dugande tuberkulosspecialister. Bland invandrarna påträffas numera endast en sjundedel så många fall av tuberkulos som 1949, då de flesta flyktingarna kom från Europas sjukdomshärjade koncentrationsläger. Tills dato har 200.000 barn BCG-vaccinerats i Israel.

Rapport från Israel

"Israel", skriver Howard A. Rusk i en nyligen i "New York Times" publicerad rapport, "kan vara stolt över de framsteg som gjorts i hälsovårdsarbetet under de sista två åren. Landet har måst ge sig i kast med en av de kvistigaste uppgifter man kan tänka sig: att bekämpa sjukdomar under pressen av bristande folkupplysning i hygieniska frågor, babylonisk språkförbistring och brist på nästan alla förnödenheter. Den övriga världen kan ha nytta av att uppmärksamma Israels hälsovårdsplaner och arbete för en bättre folkhälsa; landet är ett laboratorium där man just nu är i färd med att försöka finna lösningen till några av vår tids svåraste medicinska och sociala problem."

Under de senaste två åren har 500.000 människor från sammanlagt 60 nationer invandrat till Israel. Många av dessa immigranter var vid ankomsten sjuka, av invandrarna från Mindre Asien var över hälften sjuka i malaria, tyfus tuberkulos eller någon parasitsjukdom.

I förhållande till sin folkmängd har Israel kanske det största antalet läkare i världen — en läkare för var trehundraade invånare — men med det föreliggande enorma sjukvårdsbehovet räcker inte ens detta. Bristen på utbildade sjuksköterskor är dessutom stor.

Här som på så många andra håll i världen utgör tuberkulosen det svåraste problemet. Det finns 8.000 vårdbehövande fall

AB Figeholms Bruk

Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

mer än 1 miljon

"varsågod" per dag

Pressbyrån den svenska pressens eget distributionsföretag

Hessleby Sanatorium, "beläget i hjärtat av den småländska barrskogen" och ett trivsamt tuberkulossjukhus utan de engelska sanatoriernas strikta klosterregim, säger Mildred A. Eason.

sitt eget lands tuberkulossituation för ögonen behöver hon inte tveka om svaret: den goda tillgången på vårdplatser jämfört med England.

Ännu har inte Sverige löst alla sina tuberkulosevårdsproblem, konstaterar Mildred A. Eason frankt — och fullt korrekt. Tuberkuloseftervården är fortfarande inte vad den borde vara och tillgången på goda bostäder alltjämt otillräcklig. Men landet slipper i alla fall de i England förekommande orimligt långa väntetiderna för intagning av vårdbehövande tuberkulossjuka.

Det är en mycket sympatisk bild artikelförfattarinnan ger av Hessleby. Sen krigsslutet har det legat många utlänningar där, berättar hon, och språket beredde henne inga större svårigheter. Personal och sanatoriekamrater gjorde allt för att hjälpa en främling till rätta, alla var vänliga.

Tillvaron på Hessleby påminde i mångt och mycket om livet på ett engelskt sana-

torium. Men disciplinen var inte så strikt, friheten inte så kringskuren. Redan detta att sanatorieområdet var oinhägnat betydde mycket för den engelska patientens trivselkänsla, sådant var hon inte van vid. Hon kände sig aldrig "inburad", skriver hon, i all synnerhet som hesslebyläkarna med intuitiv förståelse för sina patienters situation generöst beviljade tillstånd till utflykter utanför det egentliga sanatorieområdet.

Hessleby hade ingenting av de engelska sanatoriernas klosterkaraktär, deras stränga uppspaltning av manliga och kvinnliga patienter. På det svenska sanatoriet umgicks män och kvinnor fritt i samlings-salar och sjukhuspark och under en halvtimme varje dag fick de besöka sängliggande kamrater på varandras avdelningar. Något sådant är otänkbart i det i många stycken fortfarande viktorianska England.

Mildred A. Eason har givetvis också en del att förtälja om sanatoriets patientför-

ening och dess verksamhet samt om De Lungsjukas Riksförbund till vilken sistnämnda organisation England saknar motsvarighet. Det är tydligt att hon funnit sig utmärkt väl tillrätta bland svenska sanatoriepatienter och tagit många glada och goda minnen med sig från vistelsen på Hessleby.

Av dessa hägkomster tycks ingen kunna mäta sig med minnet av hur sanatoriet firade valborgsmässoafton. Och det är, när allt kommer omkring, ingenting att förvåna sig över. Det blommar en sällsynt rik och färgstark traditionsflora på våra sanatorier, framför allt kanske på Jubileumsfondens anstalter. Små, späda örter som sjömansbiffen på Hålahult på Oscarsdagen, stora, prunkande blomster som valborgsmässofestligheterna på Hessleby, många andra rara växter att förtiga. Man ska vara ovanligt surmulen och tillknäppt för att inte ryckas med av den spontana livsglädje, som lyser upp sanatoriernas sjuk-salar och samlingsrum vid sådana tillfällen, och bra otacksam för att inte minnas och minnas med entusiasm — som Mildred A. Eason — närhelst man ser tillbaka på dagar bland lungsjuka kamrater.

Primitiv läkekonst

Det finns, som alla vet, många metoder att bota sjuka. Om ett av de mer rustika tillvägagångssätten berättar James McCord, grundaren av zulukliniken i Durban, i en nyligen utkommen bok där han skildrar minnen från sitt liv som läkare. På tal om sina "kollegor" bland infödingarna, medicinmännen, säger han, att visst kan de bota sjuka.

Huvudvärk t. ex. kurerar zulukaffrernas medicinmän genom att skära ett hål i patientens hud och lägga in en drog, som gör så fruktansvärt ont att den sjuke genast glömmet huvudvärken.

Näst halshuggning torde detta vara det effektivaste sätt som finns att bli av med en besvärande huvudvärk.

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. B:son Roxman
T. Ericson, A. Thingwall.

N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM
Tel. 52 44 44, 52 44 45

Konsulterande ingenjör-firma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar.

MALKO

SKYDDSKLÄDER

A.-B. MALMÖKONFEKTION

Cancer och karaktär

I en av den flitiga och välskrivande Agatha Christies detektivromaner förekommer en rik gammal dam som sen flera år är sjuk i cancer. Men det är inte en arvtant vilken som helst utan en tapper och välbalanserad kvinna, som slåss mot sin allvarliga sjukdom med sån heroism och frejdighet, att de otåligt väntande arvingarna till slut förlorar tålamodet och med en lagom avvägd stryknindos hjälper försynen på traven.

Förra sommaren tog "Magasinet", den danska tidningen "Politiken":s utomordentliga lördagsbilaga, denna romanintrig som utgångspunkt för en del reflexioner kring kräftsjukdomarna och personligheten.

Man läser Agatha Christies deckare, säger "Magasinet", och tycker naturligtvis att den gamla damens framgångsrika kamp mot den svåra sjukdomen är en av dessa orimligheter, som man mildt bör överse med om man över huvud taget vill ha behållning av att läsa detektivromaner. Ty, konstaterar man med en överlägsen axelryckning mot författarinnan, vad hjälper väl mod och beslutsamhet mot en sjukdom som cancer?

Stopp där ett ögonblick, menar emellertid den danska tidningen, när allt kommer omkring är det måhända klokast att inte vara för säker på den saken.

Om man får tro den rapport som framlades i New York vid det senaste årsmötet inom de amerikanska cancerforskarernas organisation, Association for Cancer Research, existerar det ett faktiskt samband mellan utvecklingen av en cancersjukdom och den sjukes personlighet. Under sitt arbete vid krigsveteransjukhuset i Long Beach i Kalifornien fann ett läkarteam, Eugen M. Blumberg, Frank W. Ellis och Philip M. West, att samma form av cancersjukdom utvecklade sig olika snabbt hos olika patienter. De valde ut tjugofem patienter hos vilka sjukdomen utvecklade sig mycket snabbt och ett lika stort antal hos vilka sjukdomen förlöpte långsamt, undersökte dessa försökspersoners psyke och bildade sig en uppfattning om vars och ens personlighetstyp.

Undersökningen visade stora psykiska olikheter mellan de bägge försöksgrupperna. Allt tydde på att en patient hos vilken cancersjukdomen utvecklar sig snabbt har stark benägenhet att undertrycka sina

WASA BRÖD ger tåg i ryggen

innersta känslor och ringa förmåga att avreagera sin ångest och olust. Det är raka motsatsen med patienter hos vilka sjukdomen fortskrider långsamt. Inom den senare gruppen finner man människor som kan avreagera inre spänning och oro, människor som kan "koppla av". Här är det emellertid nödvändigt med en distinktion — för undvikande av allt missförstånd.

Läkarteamet vid krigsveteranernas sjukhus i Long Beach påstår inte att inåtvända och spända naturer har större benägenhet än andra att drabbas av cancer, de säger bara att sådana människor lättare dukar under för sjukdomen, när de väl drabbats av den.

Skulle man med andra ord kunna förlänga cancersjuka patienters liv genom att lösa de sjuka från psykiska konflikter, genom att hjälpa dem till själslig harmoni och balans? Ja, varför inte, menar tydligen läkarteamet i Long Beach.

Man kan fundera vidare och undra om kräftsjukdomarnas ökning sådan vi avläser den i statistiken är faktisk eller ett resultat av väsentligt förbättrade läkar-diagnostiska resurser. Har den moderna människans livsbetingelser något med saken att göra? Betyder tidens oro, jäkt och glädjefattigdom någonting i sammanhanget?

Köp SOLSTICKAN

GAVLEVERKENS

Gasspisar - Vedspisar - Vattenvärmare

I modernaste konstruktion och arkitektur

Tackjärnsgjuteri — modellverkstad. Mek. verkstad — emaljverk

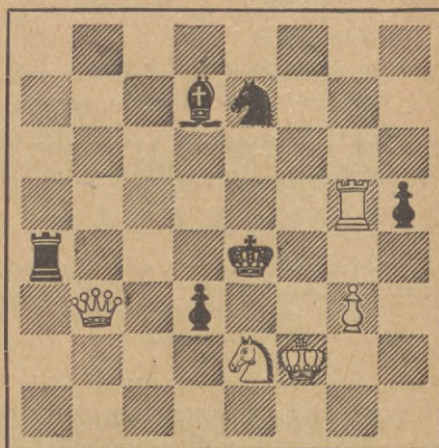
GAVLEVERKEN AB, Gävle. Tel. 20043

Redigerad av
G. SKARP

PROBLEM

Av D. Triggs.

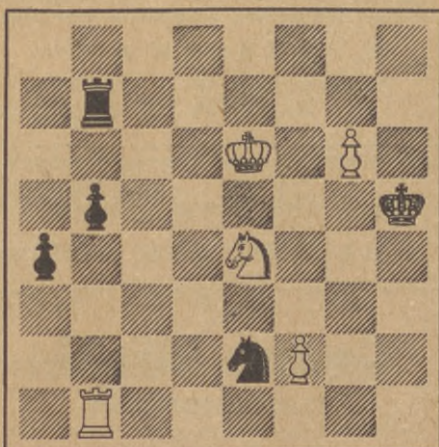
Matt i två drag.

Vit: Kf2, Db3, Tg5, Se2, Bg3. (5)

Svart: Ke4, Ta4, Ld7, Se7, Bd3, g6. (6)

STUDIE

Av A. Kozlov.

Vit drar och vinner.

Vit: Ke6, Tb1, Se4, Bf2, g6. (5)

Svart: Kh5, Tb7, Se2, Ba4, b5. (5)

Lösningar.

Problem av Numello. Matt i två drag.

1. Te7—e8. Problem av Rimbart. Matt i tre drag. 1. Df4—c1, T×c1. 2. Ld5. 1. —, K×b3. 2. La4†. 1. —, Td2. 2. S×d2. 1. —, Td5†. 2. L×d5.

Studie av Nestoresku. Vit drar och gör remis. 1. Tf7†, Kg4. 2. Tg7†, Kh4. 3. Th7†, Lh5. 4. Se4, f1d. 5. T×h5†, Kg4. 6. Tg5†, Kf4. 7. Tf5†, K×f5. 8. Sg3†. Remis.

Problem av Keres. Matt i fyra drag. 1. Lg5, Tf7. 2. Lf4, Sc6. 3. Ld2, och matt genom 4. Lc3†.

STOCKHOLM

**Svenskt Papper
Aktiebolag**

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för
tryckerier
Specialitet

Tryckpapper för böcker och
tidskrifter - Broschyromslag

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan
undvara. Skydda Eder själv och Edra
barn genom inträde i ortens
erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

JUTELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämnings-
mattor, cisterner, sand- och torkgaltar
säljas. Koksgritytor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgat. 47. — Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

**BORÅS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGGS LÄN**

Gusums Blixtlås

FABRIKSNEDERLAG

D. G. Rudholm & C:o

Tel. 119 07, 144 07

Borås

GÖTEBORG

Bröderna Svensson

(Etabl. 1901)

Olskroksgat. 1, GÖTEBORG. Tel. 15 13 60
Filiäl: Viloplatsen 4 Tel. 15 15 28

Prima KÖTT-, FLÄSK- och CHARKU-
TERIVAROR. Välsorterat lager av KON-
SERVER, OST, SMÖR och ÄGG

Alla charkuterivaror egen tillverkning

GÖTEBORG

RESTAURANT WEISE

Drottninggatan 23 - Tel. 13 14 02

Populärt lunch- och middagsställe

JÖNKÖPING

FARMA

Sjukvårds- och teknisk affär. Fullständig
sortering i sjukvårds- och förbandsartik-
lar. Parfymeri och tekniska varor.

Tel. 595 Klostergatan 65 Tel. 595
JÖNKÖPING

June-Munktell

Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET

JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897

MALMÖ

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

Ät varje dag —

Påhlsson's

Kött-, Fläsk- o.
Charkuterivaror

NORRÖPING

Efter SÖNDAGSPROMENADEN
eller UTFLYKTEN

smakar maten eller kaffet
utmärkt hos oss

Snabb betjäning - Trevliga lokaler

KONSUM-restaurangen
Norrköping

AB BÄCKMANS VERKSTÄDER

Norrköping

Tillverkning och reparation av maskiner
och delar. Järnkonstruktioner

NYKÖPING

A-B Fotorama

REKOMMENDERAS

Hemgårdsvägen 8

Tel. 2466 NYKÖPING Tel. 2466

SUNDSVALL

AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR

STORGATAN 17

Tel. 3311

UPPSALA

BYGGNADSFIRMA

A. FREDLUND

S:t Persgatan 18

Chr. Rabens Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 UPPSALA Tel. 303

Affären etabl. 1849. Största sort. av
Sjukvårds- och Optiska artiklar.
Slipningar och reparationer utföras

Teaterintresset

är nu större än någonsin

Landets största teatertidning

SCEN och SALONG

är ständigt aktuell och ger Er alla uppgifter
om teater- och filmbranschen

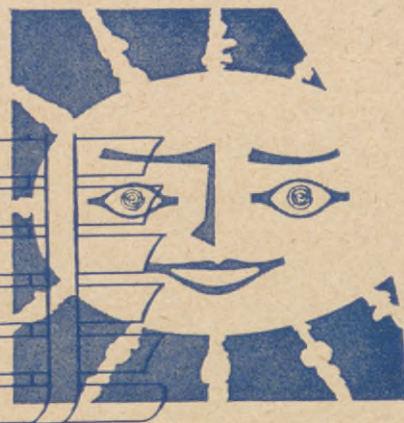
Prenumerationspris pr år kr. 7:—

Prennumerera!

SCEN och SALONG

S:t Eriksgatan 101
Tel. 34 27 35

Stockholm
Postgiro 35 86 20

Eclipse persienn

säljes av ledande möbel- och
heminredningsaffärer

HAGLUND & SÖNER
AKTIEBOLAG · FALKÖPING

För 130 kr fraktfritt

säljer vi enmansottoman med kedjebotten och 14 resärfjädrar under bädden bonad i ljus björk med följande tillbehör: Madrass 75×190 cm. stoppad med 3 kg. vadd och 4 kg. krollsplint moppad och kantsydd, kudde 45×65 cm. stoppad med 2 kg. vadd, täcke 150×200 cm. enfärgat liksidigt 2 1/2 kg. ljus vadd, filt ylle 150×200 cm. Om så önskas får filten bytas mot överkast 130×260 cm. i hemslöjdsmonster, allt av hög kvalitet och full returrätt (även fri returfrakt). Önskas madrass i lyxutförande av tjock bolster i jacquardmonster höjs priset till kr. 135:—. Med varje order bipackas prislista å vår tillverkning av sängar och sängkläder. Köp direkt av tillverkaren, där får Ni bästa varan till billigaste priset.

Hugo Gustafssons Snickerifabrik

Box 48, Ekhorva. Tel. 30

Gustafsons Elektriska AB

Allégatan 9, Borås

Tel. Aff. 110 64, Bost. 149 88, Kontor 210 64

ENTREPRENÖR FÖR BORÅS STADS ELVERK

Målerifirma

Erikson & Ehrman

GÖTEBORG

Telefon 11 34 41, 13 54 76

Fartygs- och Byggnadsmålning

Söker Ni moderna möbler o. textilier?

vänd Eder med förtroende till oss, ortens
enda specialaffär för modern heminredning

Vettiga möbler till Vettiga priser

STÅHLS Heminredning

Storgat. 15

VIMMERBY

Tel. 71

'DESIVON'

sårsalva

'Desivon' är ett invertsåpepreparat med starkt desinficerande och rengörande verkan. I salvform är det snabbt läkande utan att skada eller reta kroppsvävnaderna.

'Desivon' sårsalva innehåller icke fett och är löslig i vatten. Förutom sin starkt bakteriedödande effekt har 'Desivon' sårsalva den fördelen, att den ej hindrar vätskeavsöndring från såret. Salvan främjar därför en snabb och naturlig sårhäkning.

'Desivon' sårsalva är lämplig vid olika sårskador, munsår, finnar, kvisslor etc. lindrar sveda och klåda från insektsstyg, maneter och dyl. Genom salvbasens vattenlöslighet kan man utan svårighet avlägsna salvan och ev. fläckar.

ASTRA

Södertälje